

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä ja siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä. Ehdotettu laki täydentäisi räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä annettua Euroopan unionin asetusta. Lailla kumottaisiin räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä annettu laki. Uusi laki vastaisi pitkälti voimassa olevaa lakia mutta se sisältää tiettyjä asetuksessa edellytetyjä tarkennuksia.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan lisättäviksi rikosrekisteritietojen säilyttämisestä ja luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annettuun lakiin ja rikosrekisterilakiin säännökset menettelystä lähtöaineluvan hakijan taustan tarkistamiseksi.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä helmikuuta 2021.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIAALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	3
1.2 Valmistelu	3
1.2.1 EU-säädöksen valmistelu	3
1.2.2 Hallituksen esityksen valmistelu	4
2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö.....	4
3 Nykytila ja sen arviointi.....	9
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	11
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	11
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	12
4.2.1 Vaikutukset tavalliselle kansalaiselle.....	12
4.2.2 Vaikutukset yrityksille	13
4.2.3 Vaikutukset viranomaisille.....	14
4.2.4 Vaikutukset turvallisuuteen.....	16
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	16
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	16
5.2 Muiden jäsenvaltioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot.....	17
6 Lausuntopalaute.....	17
7 Säännöskohtaiset perustelut.....	18
7.1 Laki räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä.....	18
7.2 Laki rikosrekisteritietojen säilyttämisestä ja luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä.....	27
7.3 Rikosrekisterilaki	29
8 Voimaantulo	29
9 Toimeenpano ja seuranta	29
10 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	29
LAKIEHDOTUKSET	34
1. Laki räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä.....	34
2. Laki rikosrekisteritietojen säilyttämisestä ja luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain muuttamisesta	39
3. Laki rikosrekisterilain 4 a ja 5 §:n muuttamisesta.....	42
LIITE	44
RINNAKKAISTEKSTIT	44
2. Laki rikosrekisteritietojen säilyttämisestä ja luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain muuttamisesta	44
3. Laki rikosrekisterilain 4 a ja 5 §:n muuttamisesta.....	48

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Räjähteiden lähtöaineet ovat kemiallisia aineita, joita voidaan käyttää laillisiin tarkoituksiin, mutta niitä voidaan käyttää myös väärin omatekoisten räjähteiden valmistamiseen. Tällä hetkellä sovellettavalla asetuksella räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä (EU) N:o 98/2013 (jäljempänä *vuoden 2013 asetus*) rajoitetaan yleisön mahdollisuuksia hankkia, tuoda, pitää hallussa ja käyttää tiettyjä räjähteiden lähtöaineita ja vahvistetaan säännöt, jotka koskevat epäilyttävistä liiketoimista ilmoittamista, jotta voidaan estää räjähteiden laitton valmistus.

Euroopan komission (jäljempänä *komissio*) mukaan sen jälkeen, kun vuoden 2013 asetus tuli voimaan 1. maaliskuuta 2013, markkinoilla saatavilla olevien, yleiseen kulutukseen tarkoitettujen räjähteiden lähtöaineiden määrä on laskenut. Samoin vuoden 2013 asetuksessa mainituista aineista valmistettujen räjähteiden käyttö iskuissa on vähentynyt sen jälkeen, kun jäsenvaltiot saivat täytäntöönpantua asetuksen vaatimukset kansalliseen lainsäädäntöönsä. Jäsenvaltiot ovat myös raportoineet, että ilmoitukset epäilyttävistä liiketoimista, katoamisista ja varkauksista ovat lisääntyneet. Tästä huolimatta komission mukaan räjähteiden lähtöaineita käytetään edelleen räjähteiden laittomaan valmistukseen. Tällaisia kotitekoisia räjähteitä on käytetty EU:n alueella tehdyissä terrori-iskuissa.

Vuoden 2013 asetuksella on pyritty luomaan tasapuoliset edellytykset yrityksille asettamalla rajoituksia ja valvontatoimia unionin tasolla. Komission mukaan tavoite on saavutettu vain osittain, sillä vuoden 2013 asetuksessa sallitaan eritasoiset rajoitukset eri jäsenvaltioissa. Siten komissio katsoi, että nykyiset rajoitukset ja valvontatoimet ovat osoittautuneet riittämättömiksi estämään kotitekoisten räjähteiden valmistusta ja se antoi uuden asetusehdotuksen.

1.2 Valmistelu

1.2.1 EU-säädöksen valmistelu

Komissio antoi 17.4.2018 (COM (2018) 209 lopullinen) ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä, asetuksen (EY) N:o 1907/2006 liitteen XVII muuttamisesta ja räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä annetun asetuksen (EU) N:o 98/2013 kumoamisesta (jäljempänä *lähtöaineasetus*). Komissio laati ehdotuksesta laajan vaikutusten arvioinnin (SWD (2018) 104) ja siitä tiivistelmän (SWD (2018) 105).

Neuvottelujen jälkeen Euroopan unionin neuvosto ja Euroopan parlamentti hyväksyivät lähtöaineasetuksen ja se tuli voimaan 1.8.2019. Lähtöaineasetusta aletaan soveltaa 1.2.2021. Neuvotteluissa lähtöaineasetuksen keskeinen sisältö ei muuttunut komission ehdotuksesta.

Lähtöaineasetuksesta on annettu eduskunnalle U-kirjelmä (U 42/2018 vp). Hallintovaliokunta antoi asetuksesta lausuntonsa HaVL 27/2018 vp.

1.2.2 Hallituksen esityksen valmistelu

Esitys on valmisteltu sisäministeriössä. Esityksen valmisteluvaiheessa sisäministeriö yhdessä Poliisihallituksen ja keskusrikospoliisin sekä työ- ja elinkeinoministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, Tullin ja Turvallisuus- ja kemikaaliviraston kanssa pitivät kokouksen Kaupan liitto ry:n sekä Kemianteollisuus ry:n edustajien kanssa. Kokouksessa käytiin läpi lähtöaineasetuksen tiettyjä säännöksiä, joilla on merkitystä erityisesti talouden toimijoille.

Komission alaisuudessa toimii räjähteiden lähtöaineita käsittelevä pysyvä komitea, joka koontuu useita kertoja vuodessa läpikäymään räjähteiden lähtöaineisiin liittyviä kysymyksiä. Suomesta kokouksiin on osallistunut edustajia Poliisihallituksesta sekä keskusrikospoliisista, jotka ovat toimivaltaisia viranomaisia vuoden 2013 asetuksen määrittelemissä asioissa.

Komiteassa käydään läpi lähtöaineasetuksessa mainittujen kemikaalien ja osittain myös muiden aineiden aiheuttamia riskejä sekä toteutuneista terroristi-iskuista saatuja tietoja. Lisäksi komiteassa seurataan lainsäädännön kehitystä eri maissa sekä sen vaikutusta toteutuneisiin ja epäonistuneisiin väärinkäyttöihin.

Komitea antaa ohjeistusta vuoden 2013 asetuksen sekä jatkossa lähtöaineasetuksen tulkinnasta ja toimeenpanosta. Lisäksi se toimii linkkinä kansallisten viranomaisten, lainsäätäjien sekä komission välillä.

Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat julkisessa palvelussa osoitteessa [valtioneuvosto.fi/hankkeet tunnuksella SM003:00/2020](http://valtioneuvosto.fi/hankkeet_tunnuksella_SM003:00/2020).

2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö

Lähtöaineasetuksella vahvistetaan yhdenmukaiset säännöt sellaisten aineiden ja seosten asettamisesta saataville, tuonnista, hallussapidosta ja käytöstä, joita voitaisiin käyttää väärin räjähteiden laittomaan valmistukseen. Tarkoitus on rajoittaa tavallisten kansalaisten mahdollisuuksia hankkia kyseisiä aineita ja seoksia sekä varmistaa, että epäilyttävistä liiketoimista koko toimitusketjussa ilmoitetaan asianmukaisesti. Tarkoitus on sama kuin voimassa olevassa vuoden 2013 asetuksessa kuitenkin siten muutettuna, että jatkossa myös oikeushenkilöt tarvitsevat luvan sellaisiin lähtöaineisiin, joita ne eivät tarvitse niiden tavanomaisessa elinkeino-, liike- tai ammattitoiminnassa.

Lähtöaineasetuksen tavoitteena on kuitenkin edelleen tiukentaa ja yhdenmukaistaa EU-maiden järjestelmiä räjähteiden laittoman valmistuksen estämiseksi ottaen huomioon terrorismin ja muun vakavan rikollisen toiminnan aiheuttaman muuttuvan uhan yleiselle turvallisuudelle. Yhdenmukaistuksella varmistetaan myös räjähteiden lähtöaineiden vapaa liikkuvuus sisämarkkinoilla, edistetään talouden toimijoiden välistä kilpailua ja kannustetaan innovointiin esimerkiksi helpottamalla turvallisempien kemikaalien kehittämistä räjähteiden lähtöaineiden tilalle.

Lähtöaineasetuksen 1 artiklan mukaan asetuksessa vahvistetaan yhdenmukaiset säännöt sellaisten aineiden ja seosten asettamisesta saataville, tuonnista, hallussapidosta ja käytöstä, joita voitaisiin käyttää väärin räjähteiden laittomaan valmistukseen. Tarkoituksena on rajoittaa tavallisten kansalaisten mahdollisuuksia hankkia kyseisiä aineita ja seoksia sekä varmistaa, että epäilyttävistä liiketoimista koko toimitusketjussa ilmoitetaan asianmukaisesti. Asetuksen mukaan ”tavallisella kansalaisella” tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka toimii tarkoituksessa, joka ei ole yhteydessä henkilön tavanomaiseen elinkeino-, liike- tai ammattitoimintaan.

HE 235/2020 vp

Asetuksen 2 artiklassa määritellään lähtöaineasetuksen soveltamisala. Asetusta sovelletaan sen liitteissä lueteltuihin aineisiin ja kyseisiä aineita sisältäviin seoksiin. Asetuksessa on kaksi liitettä. Ensimmäisessä liitteessä luetellaan aineet, joita luovutetaan tavalliselle kansalaiselle sellaisenaan tai niitä sisältävinä seoksina ainoastaan, jos pitoisuus on yhtä suuri tai pienempi kuin liitteessä esitetty raja-arvo. Nämä aineet ovat:

- typpihappo (CAS RN 7697-37-2) korkeintaan 3 painoprosentin pitoisuutena,
- vetyperoksidi (CAS RN 7722-84-1) korkeintaan 12 painoprosentin pitoisuutena,
- rikkihappo (CAS RN 7664-93.9) korkeintaan 15 painoprosentin pitoisuutena
- nitrometaani (CAS RN 75-52-5) korkeintaan 16 painoprosentin pitoisuutena
- ammoniumnitraatti (CAS RN 6484-52-2) korkeintaan 16 painoprosentin pitoisuutena (typpipitoisuus ammoniumnitraatista laskettuna) sekä
- kaliumkloriidi (CAS RN 3811-04-9), kaliumperkloriidi (CAS RN 7778-74-7), natriumkloriidi (CAS RN 7775-09-9) ja natriumperkloriidi (CAS RN 7601-89-0) korkeintaan 40 painoprosentin pitoisuutena.

Toisessa liitteessä luetellaan aineet (sellaisenaan tai seoksissa), joita koskevista epäilyttävistä liiketoimista tai huomattavista katoamisista ja varkauksista on ilmoitettava 24 tunnin kuluessa kansalliselle yhteyspisteelle. Nämä aineet ovat:

- heksamiini (CAS RN 100-97-0)
- asetoni (CAS RN 67-64-1)
- kaliumnitraatti (CAS RN 7757-79-1)
- natriumnitraatti (CAS RN 7631-99-4)
- kalsiumnitraatti (CAS RN 10124-37-5)
- kalsiumammoniumnitraatti (CAS RN 15245-12-2)
- magnesium, jauheet (CAS RN 7439-95-4)
- magnesiumnitraattiheksahydraatti (CAS RN 13446-18-9) sekä
- alumiini, jauheet (CAS RN 7429-90-5).

Sama velvollisuus koskee myös lähtöaineasetuksen liitteessä I mainittuja aineita. Ilmoitusvelvollisuus koskee myös ammattikäyttöä.

Lähtöaineasetus antaa jäsenvaltiolle mahdollisuuden poiketa tiettyjen asetuksen liitteessä I mainittujen aineiden täyskiellosta, sillä jäsenvaltio voi ottaa käyttöön lupajärjestelmän. Tällöin lupia voi myöntää joillekin tai kaikille seuraavista aineista:

- typpihappo (CAS RN 7697-37-2) yli 3 mutta korkeintaan 10 painoprosentin pitoisuutena
- vetyperoksidi (CAS RN 7722-84-1) yli 12 mutta korkeintaan 35 painoprosentin pitoisuutena,
- rikkihappo (CAS RN 7664-93.9) yli 15 mutta korkeintaan 40 painoprosentin pitoisuutena ja
- nitrometaani (CAS RN 75-52-5) yli 16 mutta korkeintaan 100 painoprosentin pitoisuutena.

Toisin kuin vuoden 2013 asetuksen mukaan jatkossa kokonaan kiellettyjä ovat seuraavat aineet ja seokset yli 40 painoprosentin pitoisuutena:

- kaliumkloriidi (CAS RN 3811-04-9),
- kaliumperkloriidi (CAS RN 7778-74-7),
- natriumkloriidi (CAS RN 7775-09-9) ja

HE 235/2020 vp

- natriumperkloraatti (CAS RN 7601-89-0).

Myöskään ammoniumnitraattiin (CAS RN 6484-52-2) yli 16 painoprosentin pitoisuutena (typpipitoisuus ammoniumnitraatista laskettuna) ei saa myöntää lupaa.

Tällä hetkellä, kun sovelletaan vuoden 2013 asetusta EU-maiden järjestelmät räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä poikkeavat toisistaan, sillä vuoden 2013 asetus antoi jäsenvaltioille mahdollisuuden valita kolmesta eri vaihtoehdosta:

1. jäsenvaltiot voivat ottaa käyttöön lupajärjestelmän tiettyjen tai kaikkien asetuksen liitteessä I mainittujen räjähteiden lähtöaineiden osalta,
2. jäsenvaltiot voivat ottaa käyttöön rekisteröintijärjestelmän tiettyjen asetuksen liitteessä I mainittujen aineiden osalta tai säilyttää olemassa olevan rekisteröintijärjestelmän tai
3. jäsenvaltiot voivat kieltää tietyt tai kaikki asetuksen liitteessä I mainitut räjähteiden lähtöaineet.

Suomi otti käyttöön lupajärjestelmän. Jatkossa vaihtoehtoja on siis enää kaksi eli lupajärjestelmän käyttöönotto tiettyjen tai kaikkien lähtöaineasetuksen liitteessä I mainittujen aineiden osalta tai aineiden kieltäminen tavalliselta kansalaiselta. Suomessa lupajärjestelmä esitetään säilytettäväksi.

Artiklassa säädetään myös poikkeuksista lähtöaineasetuksen soveltamisalaa. Poikkeukset koskevat samoja tuotteita kuin vuoden 2013 asetus.

Asetuksen 3 artikla sisältää lähtöaineasetuksessa käytettyjen käsitteiden tarkemmat määritelmät ja täsmentää näin ollen osaltaan asetuksen soveltamisalaa.

Vuoden 2013 asetuksessa ei määritelty ammattikäyttäjää. Lähtöaineasetuksen mukaan ammattikäyttäjällä tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä tai julkisyhteisöä taikka tällaisten henkilöiden tai yhteisöjen ryhmää, joka osoitettusti tarvitsee rajoitettua räjähteiden lähtöainetta tarkoituksiin, jotka ovat yhteydessä tämän elinkeino-, liike- tai ammattitoimintaan, mukaan lukien maanviljely joko koko- tai osa-aikaisesti harjoitettuna ja liittymättä välttämättä sen maa-alueen kokoon, jolla kyseistä maataloutta harjoitetaan, edellyttäen että tällaisiin tarkoituksiin ei kuulu kyseisen rajoitetun räjähteiden lähtöaineen asettaminen toisen henkilön saataville.

Ammattikäyttäjien, joiden saataville voidaan asettaa rajoitettuja räjähteiden lähtöaineita, ja tavallisten kansalaisten, joiden saataville niitä ei voida asettaa, välinen ero riippuu siitä, aikooko kyseinen henkilö käyttää asianomaista räjähteiden lähtöainetta tarkoituksessa, joka liittyy kyseisen henkilön erityiseen elinkeino-, liike- tai ammattitoimintaan, mukaan lukien metsätalous, puutarhaviljely ja maanviljely.

Talouden toimijan ja ammattikäyttäjän ero on se, että talouden toimijat asettavat räjähteiden lähtöaineen toisen henkilön saataville, kun taas ammattikäyttäjät hankkivat tai tuovat räjähteiden lähtöaineen vain omaan käyttöönsä.

Lähtöaineasetuksessa määritellään myös maataloustoiminta sekä verkossa toimiva markkinapaikka samoin kuin sääntelyn alainen räjähteiden lähtöaine.

Artikloissa 5 ja 6 säädetään tarkemmin lupamenettelystä. Luvan myöntämisedellytyksiä on tiukennettu nykyisestä. Lupaa harkitessaan toimivaltaisen viranomaisen on otettava huomioon kaikki olennaiset seikat ja erityisesti seuraavat asiat:

- a) osoitettavissa oleva tarve saada rajoitettua räjähteiden lähtöainetta ja sen aiotun käyttötarkoituksen laillisuus;
- b) sellaisten alhaisemman pitoisuuden rajoitettujen räjähteiden lähtöaineiden tai vaihtoehtoisten aineiden saatavuus, joilla on sama vaikutus;
- c) hakijan tausta, mukaan lukien tiedot hänelle missä tahansa unionin alueella annetuista aiemmista rikostuomioista;
- d) ehdotetut varastointijärjestelyt sen varmistamiseksi, että rajoitettu räjähteiden lähtöaine varastoidaan turvallisesti.

Toimivaltaisen viranomaisen on hankittava edellä c alakohdassa tarkoitettut tiedot hakijalle muissa jäsenvaltioissa annetuista aiemmista rikostuomioista neuvoston puitepäätöksellä 2009/315/YOS perustetun järjestelmän kautta. Kyse on järjestelmästä, joka mahdollistaa jäsenvaltioiden välisen rikosrekisteritietojen vaihdon.

Muilta osin lupamenettely pysyy pääosin ennallaan.

Artikloissa 7 ja 8 säädetään velvoitteita talouden toimijalle. Asetuksen mukaan ”talouden toimijalla” tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä tai julkisyhteisöä taikka tällaisten henkilöiden tai elinten ryhmää, joka asettaa sääntelyn alaisia räjähteiden lähtöaineita saataville markkinoille joko verkossa tai sen ulkopuolella, mukaan lukien verkossa toimivilla markkinapaikoilla.

Talouden toimijan, joka asettaa rajoitetun räjähteiden lähtöaineen toisen talouden toimijan saataville, on ilmoitettava kyseiselle talouden toimijalle, että kyseisen rajoitetun räjähteiden lähtöaineen hankkimista, tuontia, hallussapitoa tai käyttöä tavallisen kansalaisen toimesta koskee lähtöaineasetuksessa säädetty rajoitus. Talouden toimijan on myös varmistettava ja voitava osoittaa kansallisille tarkastusviranomaisille, että sen henkilöstö, joka toimii sääntelyn alaisten räjähteiden lähtöaineiden myynnissä tietää, mitkä sen saataville asettamista tuotteista sisältävät sääntelyn alaisia räjähteiden lähtöaineita ja että on saanut ohjeet lähtöaineasetuksen artikloissa asetetuista velvollisuuksista.

Talouden toimijan on kutakin liiketoimea varten tarkastettava kyseessä olevan kansalaisen henkilöllisyys ja lupa sen jäsenvaltion perustaman lupajärjestelmän mukaisesti, jossa rajoitettu räjähteiden lähtöaine asetetaan saataville. Talouden toimijan on myös merkittävä rajoitetun räjähteiden lähtöaineen määrä lupaan.

Talouden toimijan on lähtöaineasetuksessa tarkemmin säädellyllä tavalla varmistettava, että mahdollinen asiakas on ammattikäyttäjä tai toinen talouden toimija, jolloin häneltä ei vaadita lupaa sellaisen aineen osalta, jota hän tarvitsee elinkeino-, liike- tai ammattitoiminnassaan. Tuolloinkin talouden toimija voi kieltäytyä liiketoimesta, jos sillä on perusteltua syytä epäillä aiotun käytön laillisuutta tai mahdollisen asiakkaan aikomusta käyttää rajoitettua räjähteiden lähtöainetta lailliseen tarkoitukseen.

Talouden toimijoiden on säilytettävä edellä mainitut tiedot liiketoimista 18 kuukauden ajan liiketoimen päivämäärästä. Tällä hetkellä vastaavaa velvoitetta ei ole.

Artiklassa 9 säädetään talouden toimijoiden ja verkossa toimivien markkinapaikkojen velvollisuudesta ilmoittaa epäilyttävistä liiketoimista. Talouden toimijoilla on vastaava velvoite jo tällä hetkellä. Ilmoitus on tehtävä kansalliselle yhteyspisteelle, mikä Suomessa on keskusrikospoliisi. Artiklan mukaan talouden toimijoilla ja verkossa toimivilla markkinapaikoilla on jatkossa oltava käytössään epäilyttävien liiketoimien havaitsemiseksi asianmukaiset, kohtuulliset ja oikea-

suhteiset menettelyt. Kyse on uudesta velvollisuudesta. Edelleen artiklassa säädetään, että talouden toimijoiden ja ammattikäyttäjien on ilmoitettava sääntelyn alaisten räjähteiden lähtöaineiden huomattavista katoamisista ja varkauksista 24 tunnin kuluessa katoamisen tai varkauden havaitsemisesta sen jäsenvaltion kansalliselle yhteyspisteelle, jossa katoaminen tai varkaus on tapahtunut. Sama velvollisuus koskee myös tavallisia kansalaisia.

Artiklassa 10 säädetään koulutuksesta ja tiedottamisesta. Jäsenvaltioiden on varmistettava riittävät resurssit ja koulutuksen tarjoaminen lainvalvonta- ja tulliviranomaisille sekä pelastustyöntekijöille, jotta nämä voivat työssään tunnistaa sääntelyn alaiset räjähteiden lähtöaineet ja seokset ja reagoida riittävän ajoissa ja tarkoituksenmukaisella tavalla epäilyttävään toimintaan. Jäsenvaltioiden on jatkossa myös toteutettava vähintään kerran vuodessa tiedotustoimia sekä järjestettävä säännöllistä tiedonvaihtoa lainvalvontaviranomaisten, kansallisten valvontaviranomaisten, talouden toimijoiden, verkossa toimivien markkinapaikkojen ja sääntelyn alaisia räjähteiden lähtöaineita käyttävien alojen edustajien välillä.

Artiklan 11 mukaan jäsenvaltioiden tulee varmistaa, että niillä on toimivaltaiset viranomaiset asetuksen tiettyjen artikloiden asianmukaisen soveltamisen tarkastamista ja valvomista varten. Vuoden 2013 asetuksessa vastaavan sisältöistä velvoitetta ei ole.

Artiklassa 12 säädetään komission antamista ohjeista ja 13 artiklassa asetuksen rikkomiseen sovellettavista seuraamuksista. Kuten tälläkin hetkellä, seuraamusten tulee olla tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia.

Artiklassa 14 säädetään suojalausekkeesta, mikä antaa jäsenvaltiolle mahdollisuuden rajoittaa muun kuin asetuksen liitteissä I ja II mainitun aineen tai kyseistä ainetta sisältävien seoksien asettamista saataville, tuontia, hallussapitoa ja käyttöä tai kieltää nämä kokonaan taikka määrätä, että aineeseen sovelletaan asetuksen mukaista ilmoittamisvelvoitetta. Rajoittaminen on mahdollista vain, jos jäsenvaltiolla on perusteltua syytä epäillä, että ainetta voitaisiin käyttää räjähteiden laittomaan valmistukseen. Edellä mainitusta syystä jäsenvaltio voi myös rajoittaa asetuksen liitteessä I mainittuja aineita, vaikka pitoisuus olisi raja-arvoa vastaava tai sitä pienempi. Jäsenvaltio voi myös asettaa raja-arvon, jonka ylittyessä lähtöaineasetuksen liitteessä II lueteltuun aineeseen on sovellettava rajoituksia, joita muutoin sovelletaan lähtöaineasetuksen liitteessä I mainittuihin aineisiin. Jäsenvaltio voi myös rajoittaa kyseisen aineen asettamista saataville, tuontia, hallussapitoa ja käyttöä tai kieltää nämä kokonaan asettamalla kyseisen raja-arvon. Rajoituksista ja kielloista on ilmoitettava komissiolle ja muille jäsenvaltioille. Komissio tutkii asian ja tarvittaessa se voi vaatia kyseistä jäsenvaltiota peruuttamaan tai muuttamaan väliaikaisen toimenpiteen.

Artiklan 15 mukaan komissio antaa lähtöaineasetusta muuttavia delegoituja säädöksiä

- a) muuttamalla liitteessä I olevia raja-arvoja siinä määrin kuin se on tarpeen räjähteiden lähtöaineina käytettävien aineiden väärinkäytössä tapahtuneiden muutosten ottamiseksi huomioon tai tutkimuksen ja testauksen perusteella;
- b) lisäämällä aineita liitteeseen II, jos se on tarpeen räjähteiden lähtöaineina käytettävien aineiden väärinkäytössä tapahtuneiden muutosten ottamiseksi huomioon. Komissio kuulee delegoitujen säädösten valmistelun osana asiaankuuluvia sidosryhmiä, erityisesti kemianteollisuuden ja vähittäiskaupan sidosryhmiä.

Artiklassa 16 säädetään edellytykset delegoitujen säädösten antamisessa. Euroopan parlamentti tai neuvosto voi milloin tahansa peruuttaa 15 artiklassa tarkoitettujen säädösvallan siirron. Peruut-

tamispäätöksellä lopetetaan tuossa päätöksessä mainittu säädösvallan siirto. Peruuttaminen tulee voimaan sitä päivää seuraavana päivänä, jona sitä koskeva päätös julkaistaan Euroopan unionin virallisessa lehdessä, tai jonakin myöhempänä, kyseisessä päätöksessä mainittuna päivänä. Peruuttamispäätös ei vaikuta jo voimassa olevien delegeoitujen säädösten pätevyyteen. Heti kun komissio on antanut delegoidun säädöksen, komissio antaa sen tiedoksi yhtäaikaisesti Euroopan parlamentille ja neuvostolle. Delegeoitu säädös tulee voimaan ainoastaan, jos Euroopan parlamentti tai neuvosto ei ole kahden kuukauden kuluessa siitä, kun asianomainen säädös on annettu tiedoksi Euroopan parlamentille ja neuvostolle, ilmaissut vastustavansa sitä tai jos sekä Euroopan parlamentti että neuvosto ovat ennen mainitun määräajan päättymistä ilmoittaneet komissiolle, että ne eivät vastusta säädöstä. Euroopan parlamentin tai neuvoston aloitteesta tätä määräaikaa jatketaan kahdella kuukaudella.

Artiklassa 17 säädetään kiireellisen menettelyn mahdollisuudesta delegeoitujen säädösten antamisessa.

Artiklan 21 mukaan komissio arvioi lähtöaineasetusta viimeistään 2 päivänä helmikuuta 2026 ja esittää Euroopan parlamentille, neuvostolle ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle kertomuksen tärkeimmistä havainnoista.

Lähtöaineasetusta aletaan soveltaa 1 päivästä helmikuuta 2021 ja samalla kumotaan voimassa oleva asetus (EU) N:o 98/2013. Luvat, jotka on myönnetty pätevästi vuoden 2013 asetuksen mukaisesti, pysyvät voimassa joko siihen voimassaoloajankohtaan saakka, joka kyseisille luvulle on alun perin ilmoitettu, tai 2 päivään helmikuuta 2022 saakka, sen mukaan, kumpi näistä ajankohdista on aikaisempi. Tavallisten kansalaisten sallitaan myös pitävän hallussaan, tuovan ja käyttävän rajoitettuja räjähteiden lähtöaineita, jotka on hankittu laillisesti ennen 1 päivää helmikuuta 2021, enintään 2 päivään helmikuuta 2022 saakka.

3 Nykytila ja sen arviointi

Vuoden 2013 asetusta on sovellettu 2 päivä syyskuuta 2014 lähtien. Täydentävät säännökset asetuksen soveltamisesta annettiin lailla räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä 653/2014, jota on sovellettu niin ikään 2 päivä syyskuuta 2014 lähtien.

Lähtöaineasetuksen soveltaminen edellyttää myös täydentävää kansallista sääntelyä, koska siinä on jätetty eräitä kysymyksiä kansallisesti ratkaistaviksi. Ehdotetulla lailla täydennetään lähtöaineasetuksen säännöksiä siltä osin kuin se on välttämätöntä. Samalla voimassa oleva laki (653/2014) esitetään kumottavaksi. Lähtöaineasetuksesta aiheutuva täydentävä kansallinen sääntely annetaan omana lakina, koska sääntely sijoittaminen jo olemassa olevaan lainsäädäntöön ei olisi tarkoituksenmukaista. Tältä osin nykytilaan ei siten tulisi muutosta.

Vuoden 2013 asetuksessa säädetään tiettyjen sellaisten aineiden tai seosten asettamisesta saataville, tuonnista, hallussapidosta ja käytöstä, joita voitaisiin käyttää väärin räjähteiden laittomaan valmistukseen. Asetuksen mukaan jäsenvaltioiden tulee kieltää tällaisten aineiden asettaminen yleisön saataville, eivätkä nämä saa tuoda, pitää hallussa tai käyttää niitä. Asetus ei tältä osin koske ammattikäyttöä. Nämä pääperiaatteet pysyvät samoina myös lähtöaineasetuksessa.

Vuoden 2013 asetus antoi jäsenvaltiolle kolme mahdollisuutta poiketa kyseisten aineiden tai seosten täyskiellosta. Ensinnäkin jäsenvaltio voi ottaa kyseisten aineiden osalta käyttöön lupajärjestelmän. Toiseksi jäsenvaltio voi kolmen aineen eli vetyperoksidin (CAS RN 7722-84-1) asetuksessa vahvistettuja raja-arvoja korkeampana mutta enintään 35 painoprosentin pitoisuutena, nitrometaanin (CAS RN 75-52-5) asetuksessa vahvistettuja raja-arvoja korkeampana mutta enintään 40 painoprosentin pitoisuutena ja typpihapon (CAS RN 7697-37-2) asetuksessa

vahvistettuja raja-arvoja korkeampana mutta enintään 10 painoprosentin pitoisuutena osalta ottaa käyttöön rekisteröintijärjestelmän. Kolmanneksi jos jäsenvaltioilla oli 1.3.2013 olemassa rekisteröintijärjestelmä, jossa edellytetään, että talouden toimijat, jotka asettavat yleisön saataville yhtä tai useampaa asetuksessa mainittuja räjähteiden lähtöainetta, rekisteröivät tällaiset liiketoimet, kyseinen jäsenvaltio voi säilyttää järjestelmänsä. Koska jäsenvaltioille annettiin useita eri vaihtoehtoja toteuttaa vuoden 2013 asetuksen tavoitteet, niin tämän seurauksena käytäntö EU:n alueella on epäyhtenäinen.

Suomessa otettiin käyttöön lupajärjestelmä. Lupaviranomaisena toimii Poliisihallitus. Suomella on siten jo käytössä lupajärjestelmä, joten uusi lähtöaineasetus ei muuta nykytilaa. Suomessa räjähteiden lähtöainelupia on haettu vuosittain tasaisesti noin 150 kpl/vuosi, joista hylätyksi on tullut vain yksittäisiä hakemuksia. Tällä hetkellä lupa voidaan hakea toimittamalla allekirjoitettu hakemus Poliisihallitukselle henkilökohtaisesti poliisilaitoksella asioimalla, postitse tai skannattuna kopiona sähköpostitse.

Lupahakemukset käsitellään manuaalisesti. Sähköistä asiointia ollaan valmistelemassa. Tällä hetkellä luvat eivät siten ole liitoksissa poliisin tietojärjestelmiin vaan viranomaiset, kuten Tulli ja tutkintaa suorittavat poliisit, voivat tarvittaessa pyytää tiedot Poliisihallituksesta.

Lähtöaineasetus rajoittaa niiden aineiden ja seosten määrää, joihin lupa voidaan myöntää. Jatkoksa kaliumkloroattiin (CAS RN 3811-04-9), kaliumperkloroattiin (CAS RN 7778-74-7), natriumkloroattiin (CAS RN 7775-09-9) ja natriumperkloroattiin (CAS RN 7601-89-0) yli 40 %:n pitoisena ei voi saada lupaa. Kyseisiin aineisiin ei tähänkään mennessä ole Suomessa haettu kuin yksittäisiä lupia.

Lähtöaineasetuksen mukaan myös ammattikäyttäjän eli luonnollisen henkilön, oikeushenkilön, julkisyhteisön tai tällaisten henkilöiden tai yhteisöjen ryhmän tulee jatkossa osoittaa, että tarvitsee elinkeino-, liike- tai ammattitoiminnassaan lähtöaineasetuksen liitteessä I mainittuja aineita tai seoksia. Vuoden 2013 asetuksen mukaan heidän ei ole tarvinnut nimenomaisesti osoittaa tarvetta tietyn aineen tai seoksen hankkimiselle tai käyttämiselle. Tältä osin turvallisuuden kannalta vuoden 2013 asetuksen voidaan katsoa olevan puutteellinen.

Lähtöaineasetuksen johdanto-osan mukaan sekä lupamenettelyyn että epäilyttävänä pidettävästä liiketoimesta ilmoittamiseen liittyvässä henkilötietojen käsittelyssä olisi noudatettava luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus). Suomessa lähtöaineasetuksessa tarkoitettuun henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan yleislakina lisäksi tietosuoja-asetusta täydentävää kansallista tietosuojalakia (1050/2018).

Lähtöainelupia koskevat tiedot tallennetaan lupaviranomaisena toimivan Poliisihallituksen rekisteriin. Voimassa olevassa räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä annetussa laissa ei säädetä nimenomaisesti henkilötietojen käsittelystä lukuun ottamatta tiedonsaantioikeuksia koskevaa säännöstä. Poliisin rekistereihin tallennettujen lähtöainelupia koskevien henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annettua lakia (616/2019, jäljempänä *poliisin henkilötietolaki*).

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Lähtöaineasetus ei tule suuresti muuttamaan nykytilaa. Suomessa esitetään säilytettäväksi lupajärjestelmä kaikkien lähtöaineasetuksen liitteessä I mainittujen räjähteiden lähtöaineiden osalta, joihin lupa voidaan myöntää. Lupajärjestelmä on toiminut hyvin ja se on vähentänyt yksityishenkilöiden osalta räjähteiden lähtöaineiden kysyntää, mikä on ollut jo vuoden 2103 asetuksen yksi tarkoituskin. Näistä syistä lähtöaineiden täyskieltoa ei esitetä ja lisäksi sen voitaisiin katsoa olevan kohtuuton yksityishenkilöiden kannalta ottaen huomioon, että aineilla on selkeitä laillisia käyttötarkoituksia, kuten esimerkiksi niiden käyttö puhdistusaineina ja harrastustoiminnassa.

Lähtöaineasetus tulee kuitenkin kieltämään tavalliselta kansalaiselta kaliumkloraattiin (CAS RN 3811-04-9), kaliumperkloraattiin (CAS RN 7778-74-7), natriumkloraattiin (CAS RN 7775-09-9) ja natriumperkloraattiin (CAS RN 7601-89-0) yli 40 %:n pitoisena. Käytännössä tämän kiellon merkitys on Suomessa vähäinen, sillä kyseisiin aineisiin ei tähänkään mennessä ole haettu kuin muutama lupa.

Lähtöaineasetuksen mukaan rikkihappo (CAS RN 7664-93-9) yli 15%:n pitoisena lisätään asetuksen liitteessä I mainittuihin aineisiin ja sen hankinta, tuonti, hallussapito ja käyttö tulee jatkossa edellyttämään lupaviranomaisen myöntämää lupaa. Lisäksi asetuksesta (EY) N:o 1907/2006¹ siirretään ammoniumnitraatin saataville asettamista koskevat turvallisuuspainotteiset rajoitukset lähtöaineasetukseen. Tämä tarkoittaa sitä, että ammoniumnitraatille yli 16 %:n pitoisena ei voida myöntää lupaa yksityishenkilölle.

Suomessa lupajärjestelmä tulee pääasiassa pysymään nykyisenlaisena. Lupien myöntäminen on ollut järkevää keskittää Poliisihallituksen asehallintoon, jossa käsitellään myös eräitä ampumaseläin mukaisia lupia. Poliisihallitus toimisi jatkossakin lupaviranomaisena. Keskusrikospoliisi toimisi jatkossakin kansallisena yhteyspisteenä, jonne ilmoitetaan epäilyttävistä liiketoimista.

Lähtöaineasetuksessa lupien myöntämisharkintaa tulee tiettyjä tiukennuksia. Jatkossa lupaviranomaisen tulee esimerkiksi ottaa huomioon luvanhakijan esittämät suunnitelmat lähtöaineen varastointijärjestelyiksi sen varmistamiseksi, että lähtöaine varastoidaan turvallisesti ja selvittää luvan hakijan tausta mukaan lukien tiedot hänelle missä tahansa unionin alueella annetuista aiemmista rikostuomioista.

Lähtöaineasetuksen mukaan talouden toimijan on tarkistettava asiakkaan henkilöllisyys ja lähtöainelupa. Velvollisuus koskee myös verkossa toimivaa talouden toimijaa. Lähtöainelupa on tullut tarkistaa jo vuoden 2013 asetuksen nojalla. Uutta on sen sijaan nimenomainen velvollisuus asiakkaan henkilöllisyyden tarkistamisesta.

¹Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1907/2006, annettu 18 päivänä joulukuuta 2006, kemikaalien rekisteröinnistä, arvioinnista, lupamenettelyistä ja rajoituksista (REACH), Euroopan kemikaaliviraston perustamisesta, direktiivin 1999/45/EY muuttamisesta sekä neuvoston asetuksen (ETY) N:o 793/93, komission asetuksen (EY) N:o 1488/94, neuvoston direktiivin 76/769/ETY ja komission direktiivien 91/155/ETY, 93/67/ETY, 93/105/ETY ja 2000/21/EY kumoamisesta

Vuoden 2013 asetus koski myös talouden toimijoita, jotka toimivat verkossa. Lähtöaineasetuksessa heitä koskevia velvoitteita täsmennetään. Myös verkossa toimivien talouden toimijoiden olisi koulutettava henkilöstönsä, ja niillä olisi oltava käytössään asianmukaiset menettelyt epäilyttävien liiketoimien havaitsemiseksi. Niiden olisi tarkastettava asiakkaan henkilöllisyys ja varmistettava, että aiotun liiketoimen kattava lupa on myönnetty. Uutena asiana lähtöaineasetuksessa säädetään verkossa toimivista markkinapaikoista. Nämä toimivat pelkästään välittäjinä talouden toimijoiden ja tavallisten kansalaisten, ammattikäyttäjien tai muiden talouden toimijoiden välillä. Siten verkossa toimivia markkinapaikkoja eivät koske kaikki samat velvoitteet kuin talouden toimijoita, kuten asiakkaan henkilöllisyyden tarkistaminen tai lähtöaineluvan tarkistaminen. Verkossa toimivien markkinapaikkojen olisi ilmoitettava niiden käyttäjille, jotka aikovat asettaa niiden palvelujen välityksellä saataville lähtöaineasetuksen liitteissä I ja II mainittuja aineita, lähtöaineasetuksen velvoitteista. Edelleen verkossa toimivien markkinapaikkojen olisi toteutettava toimenpiteitä, jotka auttavat varmistamaan, että niiden käyttäjät noudattavat tarkastusta koskevia omia velvoitteitaan. Verkossa toimivia markkinapaikkoja koskevat myös samat havaitsemis- ja ilmoittamisvelvollisuudet epäilyttävistä liiketoimista kuin talouden toimijoita ottaen kuitenkin huomioon verkkoympäristön erityispiirteet.

Uutena asiana lähtöaineasetuksessa on nimenomainen säännös siitä, että jäsenvaltion on varmistettava, että sillä on kansalliset tarkastusviranomaiset asetuksen tiettyjen artikloiden asianmukaisen soveltamisen tarkastamista ja valvontaa varten. Suomessa Poliisihallitus ja sen alaiset yksiköt sekä Turvallisuus- ja kemikaalivirasto toimitsevat tarkastusviranomaisina toimialaansa kuuluvissa kysymyksissä. Kyseiset viranomaiset valvovat jo tällä hetkellä vuoden 2013 asetuksen noudattamista mutta Turvallisuus- ja kemikaaliviraston tarkastusvelvollisuus laajenee nykyisestä.

Lähtöaineasetuksessa korostetaan jäsenvaltioiden velvollisuutta varmistaa riittävät resurssit ja koulutuksen tarjoaminen lainvalvonta- ja tulliviranomaisille sekä pelastustyöntekijöille lähtöaineasetuksen mukaisista velvoitteista. Jäsenvaltioiden tulee myös toteuttaa vähintään kerran vuodessa lähtöaineasetuksen sisällöstä tiedotustoimia, jotka on mukautettu eri alan erityispiirteisiin. Vastaavanlaisia velvoitteita ei ole vuoden 2013 asetuksessa.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Vaikutukset tavalliselle kansalaiselle

Lähtöaineasetuksessa ”tavallisella kansalaisella” tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka toimii tarkoituksessa, joka ei ole yhteydessä henkilön tavanomaiseen elinkeino-, liike- tai ammattitoimintaan.

Tavallinen kansalainen tarvitsee jatkossakin luvan Poliisihallitukselta lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettujen räjähteiden lähtöaineiden tuomista, hankkimista, hallussapitoa ja käyttöä varten. Luvasta peritään maksu. Lupa on voimassa korkeintaan kolme vuotta, jonka jälkeen se on uusittava. Lupaa hakiessaan henkilö joutuu antamaan lupaviranomaiselle aikaisempaa enemmän selvityksiä, kuten selvityksen varastointijärjestelyistä sen varmistamiseksi, että räjähteiden lähtöaine varastoidaan turvallisesti. Lisäksi henkilön taustat tarkistetaan aikaisempaa perusteellisemmin. Lupaviranomainen selvittää muun muassa onko henkilölle annettu aiemmin rikos-tuomiota unionin alueella. Uusien selvitysten antamisesta aiheutuu luvanhakijalle lisätyötä. Hänen taustojensa tarkastaminen taas puuttuu hänen yksityisyyden suojaansa,

Lupahakemuksen voi jatkossakin jättää joko Poliisihallitukselle tai poliisilaitokselle. Lupapäätös toimitetaan hakijan ilmoittamaan osoitteeseen postitse. Nykytilanne muuttuisi siten, että myös oikeushenkilö tarvitsisi jatkossa lähtöaineluvan sellaiseen aineeseen, jota se ei tarvitse

elinkeino-, liike- tai ammattitoiminnassaan. Ei ole odotettavissa, että tällaisia lupahakemuksia tulisi paljoo.

Lähtöaineasetuksesta johtuva merkittävin muutos lupia edellyttävien aineiden osalta on se, että jatkossa rikkihappo yli 15%:n pitoisena olisi luvanvarainen. Rikkihappo on yleisesti käytetty aine.

Suomessa ei ole rekisteriä, josta kävisi ilmi mitkä rekisteröidyt tuotteet ovat kuluttajatuotteita ja mitkä teollisuustuotteiksi tarkoitettuja, mikä voisi helpottaa ammattikäyttöä selvitetessä. Tämä koskee kaikkia lähtöaineasetuksen liitteessä I mainittuja kemikaaleja sisältäviä tuotteita.

Lähtöaineasetuksen mukaan tavallisten kansalaisten on ilmoitettava hankkimiansa lähtöaineasetuksen liitteessä I mainittujen aineiden huomattavista katoamisista ja varkauksista 24 tunnin kuluessa katoamisen tai varkauksen havaitsemisesta sen jäsenvaltion kansalliselle yhteyspisteelle, jossa katoaminen tai varkaus tapahtui. Kyseessä on uusi velvollisuus mutta sen vaikutuksia voidaan pitää vähäisinä.

4.2.2 Vaikutukset yrityksille

Lähtöaineasetuksen liitteessä I mainittujen räjähteiden lähtöaineiden myyntipisteiden lukumäärästä ei ole kattavaa rekisteritietoa. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston pitämään kemikaalituoterekisteriin on ilmoitettu kyseisistä lähtöaineista yli 180 vetyperoksidia sisältävää tuotetta ja yli 140 typpihappoa sisältävää tuotetta sekä muutamia nitrometaania sisältävä tuote. Uutena aineena rikkihappoa yli 15 %:n pitoisena tuotteena on ilmoitettu noin 160 tuotetta. Rikkihappoa löytyy esimerkiksi autojen akuista. Ammoniumnitraattia yli 16 %:n pitoisena tuotteena on ilmoitettu noin 70 tuotetta. Kloraatteja on ilmoitettu vain muutamia, joten sillä, että lähtöaineasetus tulee kieltämään lupien myöntämisen niihin, ei ole juurikaan merkitystä käytännössä.

Vuoden 2013 asetus toi yrityksille velvollisuuksia asetuksessa mainittujen aineiden osalta eli niitä ei voinut myydä kansalaisista kuin sellaisille, jotka esittivät Poliisihallituksen myöntämän luvan. Tämä aiheutti muutoksia yritysten toimintatapoihin. Lähtöaineasetus ei tuo tähän muutoksia. Voidaan arvioida, että räjähteiden lähtöaineita myyvät yritykset tuntevat vuoden 2013 asetuksen velvoitteet. Ne ovat kouluttaneet henkilöstönsä siten, että nämä osaavat pyytää tavallisilta kansalaisilta luvan esittämistä ennen myyntitapahtumaa. Lisäksi henkilöstö on jo koulutettu tunnistamaan epäilyttävät liiketoimet, kuten myös merkittävät aineiden katoamiset ja varkaudet, joista tulee ilmoittaa kansalliselle yhteyspisteelle. Rikkihappoa, joka uutena aineena tulee tietyn pitoisena luvanvaraiseksi, myydään pääasiassa samoissa liikkeissä kuin muitakin lähtöaineasetuksessa tarkoitettuja aineita, jotka jo tällä hetkellä ovat luvanvaraisia tietyn pitoisina.

Lähtöaineasetus tuo kuitenkin myös uusia velvoitteita talouden toimijoille. Lähtöaineasetus lähtee siitä, että niiden talouden toimijoiden, jotka harjoittavat myyntiä ammattikäyttäjille tai luvan saaneille tavallisille kansalaisille, on voitava tukeutua toimitusketjun alkupäästä saatavilla oleviin tietoihin. Kunkin toimitusketjuun kuuluvan talouden toimijan on tämän vuoksi ilmoitettava lähtöaineasetuksen liitteissä I ja II mainittujen aineiden vastaanottajalle, että kyseisten räjähteiden lähtöaineiden saataville asettamiseen, tuontiin, hallussapitoon ja käyttöön tavallisen kansalaisen toimesta sovelletaan lähtöaineasetusta. Lähtöaineasetuksen johdanto-osan tekstin mukaan talouden toimija voi osoittaa tämän esimerkiksi kiinnittämällä asianmukaisen merkinnän pakkaukseen, tarkistamalla, että asianmukainen merkintä on kiinnitetty pakkaukseen, tai sisällyttämällä tuo tietoa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1907/2006 liitteen II mukaisesti laadittuun käyttöturvallisuustiedotteeseen. Lähtöaineasetuksen artikloissa ei tällaisia velvoitteita kuitenkaan aseteta, joten talouden toimija voi tiedottaa toimitusketjua myös muilla keinoilla.

Uutena velvollisuutena talouden toimijalla, joka asettaa lähtöaineasetuksen liitteessä I mainittuja aineita ammattikäyttäjän tai toisen talouden toimijan saataville, on varmistettava, että asiakas on ammattikäyttäjätai toinen talouden toimija. Tämän velvollisuuden täyttämiseksi voidaan käyttää lähtöaineasetuksen liitteessä IV vahvistettua asiakkaan ilmoituksen mallia, minkä voi katsoa helpottavan talouden toimijan työtä. Suomessa ei ole olemassa yhtä rekisteriä, josta ammattikäyttö kävisi esille. Yrittäjillä on usein käytössä Y-tunnus eli yritys- ja yhteisötunnus, mikä voi olla yksi osoitus ammattikäytöstä. Y-tunnuksia hallinnoidaan Patentti- ja rekisterihallituksen ja verohallinnon yhteisesti ylläpitämässä Yritys- ja yhteisötietojärjestelmässä. Myös kaikki Patentti- ja rekisterihallituksen yhdistysrekisteriin merkityt yhdistykset ovat saaneet Y-tunnuksen.

Talouden toimijan on myös säilytettävä kunkin liiketoimen osalta lähtöaineasetuksessa tarkemmin määrätyt tiedot 18 kuukauden ajan liitetoimen päivämäärästä. Tiedot sisältävät myös henkilötietoja, mikä asettaa talouden toimijoille veloitteen tietosuojasäädösten noudattamisesta henkilötietojen säilyttämisessä. Uudesta veloitteesta aiheutuu siten jokin verran hallinnollista taakkaa talouden toimijoille. Kuitenkin vastaavia menettelyjä on ollut käytössä jo tietyillä aloilla aikaisemminkin, joten aivan uudesta toimintatavasta ei ole kyse. Tietojen on oltava saatavilla tarkastusta varten.

Kuten vuoden 2013 asetus niin myöskään lähtöaineasetus ei aiheuta muutoksia yrityksen veroihin tai maksuihin eikä sillä ole vaikutusta yritystukiin. Lähtöaineasetus ei myöskään edellytä muutoksia yrityksen lupa- tai raportointimenettelyihin.

Uutena asiana lähtöaineasetus asettaa tiettyjä velvollisuuksia verkossa toimiville markkinapaikoille. Koska nämä toimivat pelkästään välittäjinä yhtäältä talouden toimijoiden ja toisaalta tavallisten kansalaisten, ammattikäyttäjien tai muiden talouden toimijoiden välillä, niitä ei lähtöaineasetuksessa katsota talouden toimijaksi, jolloin niitä eivät eivätkö samat velvollisuudet kuin talouden toimijoita. Koska verkossa toimivat markkinapaikat ovat kuitenkin keskeisessä roolissa verkkoliiketoiminnassa, niiden olisi ilmoitettava niiden käyttäjille, jotka aikovat asettaa saataville lähtöaineasetuksen liitteissä I ja II tarkoitettuja räjähteiden lähtöaineita niiden palvelujen välityksellä, lähtöaineasetuksen mukaisista velvoitteista. Lisäksi verkossa toimivien markkinapaikkojen olisi toteutettava toimenpiteitä, jotka auttavat varmistamaan, että niiden käyttäjät noudattavat tarkastusta koskevia omia velvoitteitaan. Verkossa toimivilla markkinapaikoilla olisi myös velvollisuus ilmoittaa keskusrikospoliisille epäilyttävistä liiketoimista. Näiden velvoitteiden toteuttaminen lisää jonkin verran verkossa toimivien markkinapaikkojen työmäärää ja kustannuksia. Toisaalta toimialan luonne huomioon ottaen esimerkiksi tiedottaminen lähtöaineasetuksen velvoitteista tapahtuisi sujuvimmin lisäämällä niistä maininta palvelun käyttöohjeisiin.

4.2.3 Vaikutukset viranomaisille

Vuoden 2013 asetuksen perusteella Suomessa on jo perustettu lupajärjestelmä ja yhteyspiste epäilyttävistä liiketoimista ilmoittamista varten. Lisäksi poliisi on valvonut asetuksen noudattamista. Lähtöainelupia on haettu vuosittain noin 150 kappaletta. Verrattuna poliisin myöntämiin muihin lupiin, kuten esimerkiksi aselupiin ja ajokortteihin, lähtöainelupien määrä on vähäinen. Jatkossa lupia tulee hakea myös rikkihappoon yli 15 %:n pitoisena. Rikkihappo on yleisesti käytetty aine, joten lähtöainelupien hakemusmäärä tulee kasvamaan, mikä aiheuttaa lisätyötä Poliisihallitukselle. Lisäksi lähtöaineasetuksen mukaan myös oikeushenkilöt tarvitsevat jatkossa luvan sellaiseen lähtöaineasetuksen liitteessä I mainittuun aineeseen, jota se ei tarvitse elinkeino-, liike- tai ammattitoiminnassaan.

Lähtöaineasetuksen mukaan lupaviranomaisen tulee tarkistaa hakijan taustat mukaan lukien mahdolliset rikostuomiot muissa EU-maissa. Tämä tulee hidastamaan ja jäykistämään lupamennettelyä ja aiheuttaa osaltaan lisätyötä Poliisihallitukselle samoin kuin Oikeusrekisterikeskukselle, jolta Poliisihallituksen tulee tiedot pyytää. Paitsi Poliisihallituksen tiedusteluihin Oikeusrekisterikeskuksen on vastattava myös toisten jäsenvaltioiden viranomaisten tiedusteluihin. Lisäksi Oikeusrekisterikeskukselle aiheutuu tietojärjestelmäkustannuksia, jonka kertaluontoiset kustannukset ovat arviolta 18.000 – 22.000 euroa. Oikeusrekisterikeskukselle aiheutuu myös henkilötöiden lisäystä mutta tätä ei ole pidettävä merkittävänä.

Keskusrikospoliisi toimii jatkossakin kansallisena yhteyspisteenä epäilyttävistä liiketoimista ilmoittamista varten. Talouden toimijoiden tekemiä ilmoituksia epäilyttävistä liiketoimista tai lähtöaineiden ja niitä sisältävien seosten tai aineiden huomattavista katoamisista ja varkauksista on tullut tähän asti hyvin vähän. Jatkossa myös tavalliset kansalaiset ovat velvollisia ilmoittamaan kansalliselle yhteyspisteelle lähtöaineiden ja niitä sisältävien seosten tai aineiden huomattavista katoamisista ja varkauksista. Tämä tulee aiheuttamaan keskusrikospoliisille jonkin verran lisätyötä mutta tätä ei ole pidettävä merkittävänä ottaen huomioon muun muassa lähtöainelupien määrä.

Tulli on valvonut vuoden 2013 asetuksen noudattamista tuonnin osalta. Lähtöaineasetus ei muuta tilannetta nykyisestä. Tavallisen kansalaisen, joka tuo maahan lähtöaineasetuksen liitteessä I mainittuja aineita on pyydetäessä esitettävä lähtöainelupa Tullille, jolle jää harkintavalta siitä pyytääkö lupaa nähtäväksi vai ei. Tullissa ei laadita tarkkoja tilastoja siitä, kuinka monta kertaa lähtöainelupa on pyydetty nähtäväksi. Se on kuitenkin tiedossa, että tämä määrä on ollut vähäinen ja siten myös tehtävän työllistämisaikutus on ollut vähäinen. Tilanteen ei tältä osin odoteta juurikaan muuttuvan.

Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle esitetään uusia valvontatehtäviä. Se tulisi valvomaan lähtöaineasetuksen 7 artiklan (toimitusketjulle tiedottaminen) ja 8 artiklan (tarkastaminen myynnin yhteydessä) asianmukaista soveltamista. Lisäksi 10 artiklassa säädetty velvollisuus lähtöaineasetuksen sisällön kouluttamisesta ja tiedottamisesta aiheuttaa lisätyötä. Kaiken kaikkiaan Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle arvioidaan aiheutuvan lisätehtäviä noin yhden henkilötövuoden verran. Toisaalta lähtöaineasetus ei enää nimenomaisesti edellytä, että jäsenvaltion viranomainen valvoo, että asetuksen soveltamisalaan kuuluvien lähtöaineasetuksen liitteen I aineita sisältävien kemikaalien pakkausmerkinnöissä on tietty merkintä aineen hankkimisen, hallussapidon ja käytön rajoituksesta. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston tehtävänä on ollut valvoa, että kyseinen merkintä on tehty. Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle esitetyt tehtävät edellyttävät virastolta myös ICT-järjestelmin, kuten KemiDigi-järjestelmän kehittämistä, mistä aiheutuu lisäkustannuksia.

Lähtöaineasetus sisältää velvoitteen koulutuksen tarjoamisesta lainvalvonta- ja tulliviranomaisille sekä pelastusyöntekijöille. Lainvalvonta- ja tulliviranomaiset ovat työnantajan toimesta saaneet koulutusta vuoden 2013 asetuksen soveltamiseen, joten he tuntevat asetuksen peruseriaatteen. Koulutusta tulee nyt tarkistaa siten, että se kattaa lähtöaineasetuksen vaatimukset. Tämä tulee aiheuttamaan jonkin verran lisätyötä. Sen sijaan velvollisuus koulutuksen tarjoamisesta pelastusyöntekijöille, jotta nämä voivat työssään tunnistaa lähtöaineasetuksen liitteissä I ja II mainitut aineet ja seokset ja reagoida riittävän ajoissa ja tarkoituksenmukaisella tavalla epäilyttävään toimintaan, on kokonaan uusi velvollisuus. Pelastusalalla on jo tällä hetkellä koulutusta eri keimikaaleista, joten lähtöaineasetuksen edellyttämä koulutusvelvollisuus voitaisiin sisällyttää osaksi näitä koulutuksia.

Lähtöaineasetus sisältää myös velvoitteen jäsenvaltioille toteuttaa vähintään kerran vuodessa tiedotustoimia, jotka on mukautettu kunkin sääntelyn alaisia räjähteiden lähtöaineita käyttävän

eri alan erityispiirteisiin. Se miten tämä järjestetään tarkemmin jää jäsenvaltioiden vastuulle. Tarkoitus on, että eri viranomaiset, kuten poliisi ja Tulli jatkavat jo olemassa olevaa yhteistyötä talouden toimijoiden kanssa, jolloin tiedottaminen lähtöainelainsäädännön muutoksista ja muista mahdollisesti huomioon otavista asioista voidaan tehdä tässä yhteydessä. Samalla tulee täytetyksi myös lähtöaineasetuksessa edellytetty velvollisuus huolehtia säännöllisestä tiedonvaihdosta eri toimijoiden kesken.

4.2.4 Vaikutukset turvallisuuteen

Komission mukaan sen jälkeen, kun vuoden 2013 asetus tuli voimaan, markkinoilla saatavilla olevien, yleiseen kulutukseen tarkoitettujen räjähteiden lähtöaineiden määrä on laskenut. Jäsenvaltiot ovat myös raportoineet, että ilmoitukset epäilyttävistä liiketoimista, katoamisista ja varkauksista ovat lisääntyneet. Tämä osoittaisi, että vuoden 2013 asetuksella on ollut turvallisuutta lisäävä vaikutus. Komission mukaan tästä huolimatta räjähteiden lähtöaineita käytetään edelleen räjähteiden laittomaan valmistukseen. Tällaisia kotitekoisia räjähteitä on käytetty useimmissa EU:n alueella tehdyissä terrori-iskuissa, kuten Madridissa vuonna 2004, Lontoossa vuonna 2005, Pariisissa vuonna 2015, Brysselissä vuonna 2016 sekä Manchesterissä ja Parsons Greenissä vuonna 2017. Viime vuosikymmeninä valtaosa iskujen uhreista on joutunut juuri kotitekoisilla räjähteillä toteutettujen iskujen kohteeksi.

Lähtöaineasetuksella jäsenvaltioiden järjestelmiä pyritään entisestään yhtenäistämään. Jäsenvaltioiden tulee ottaa käyttöön lähtöaineasetuksen liitteessä I mainittujen aineiden osalta lupajärjestelmä tai jäsenvaltion tulee kieltää joko kaikki tai jotkut liitteessä I mainitut aineet. Tämä selkiyttää tilanne EU:ssa ja sen voidaan katsoa lisäävän turvallisuutta vaikeuttamalla pääsyä yleisimpiin räjähteiden lähtöaineisiin. Suomessa lähtöaineasetuksessa mainitut aineet eivät ole aiheuttaneet merkittäviä ongelmia. Toisaalta lähtöaineasetuksen soveltamisen ulkopuolelle jää edelleen aineita, joita voidaan käyttää laittomien räjähteiden valmistamiseen, joten tilannetta tulee seurata tarkasti ja tarvittaessa on ryhdyttävä toimenpiteisiin mahdollisten uusien aineiden lisäämiseksi lähtöaineasetuksen soveltamisalaan.

Lähtöaineasetuksen mukaan talouden toimijan on tarkistettava lähtöainelupa, kuten tähänkin asti. Uutta on sen sijaan asiakkaan henkilöllisyyden tarkistaminen. Velvollisuus koskee myös verkossa toimivaa talouden toimijaa. Asiakkaan henkilöllisyyden tarkistamisella on turvallisuutta lisäävä vaikutus, koska se vaikeuttaa mahdollisuutta ostaa räjähteiden lähtöaineita toisen henkilön lähtöaineluvalla.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Lähtöaineasetuksen mukaan jäsenvaltioiden tulee kieltää kansalaisten pääsy lähtöaineasetuksen liitteessä I mainittuihin aineisiin. Poikkeuksena tästä jäsenvaltio voi ottaa käyttöön lupajärjestelmän joko kaikkien tai joidenkin lähtöaineasetuksen liitteessä I mainittujen aineiden osalta.

Suomessa on jo käytössä lupajärjestelmä. Se otettiin käyttöön vuoden 2013 asetuksen nojalla.

Suomessa on tarkoitus säilyttää lupajärjestelmä kaikkien sellaisten lähtöaineasetuksen liitteessä I mainittujen aineiden osalta, joiden osalta se on mahdollista. Lupajärjestelmä on toiminut hyvin. Haettavien ja myönnettyjen lupien määrä on ollut kohtuullinen. On myös ollut havaittavissa, että kansalaiset ovat etsineet korvaavia tuotteita, jolloin ovat välttyneet lupaprosesilta.

Aineiden täyskiellon voitaisiin katsoa olevan kansalaisten kannalta kohtuuton, ottaen huomioon, että aineilla on selkeitä, laillisia käyttötarkoituksia, kuten esimerkiksi niiden käyttö puhdistusaineina ja harrastustoiminnassa.

5.2 Muiden jäsenvaltioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot

Muiden jäsenvaltioiden osalta selvitettiin aikovatko ne ottaa käyttöön lupajärjestelmän tiettyjen tai kaikkien lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettujen aineiden osalta vai aikovatko ne kieltää tietyt tai kaikki kyseiset aineet tavallisilta kansalaisilta. Asiasta kysyttiin toukokuussa 2020.

Lupajärjestelmän kaikkien tai tiettyjen aineiden osalta säilyttävät tai ottavat käyttöön Ruotsi, Tanska, Alankomaat ja Itävalta.

Romaniassa otetaan käyttöön lupajärjestelmä ammattikäyttäjille ammoniumnitraatin osalta. Muut lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettut aineet kiellettäisiin.

Virossa, Latviassa, Belgiassa, Luxemburgissa, Saksassa, Kroatiassa ja Tsekin tasavallassa kielletäisiin tavallisilta kansalaisilta lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettut aineet.

Puola, Portugali ja Slovenia eivät vielä olleet päättäneet ottavatko ne käyttöön lupajärjestelmän vai kieltävätkö ne lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettut aineet tavallisilta kansalaisilta.

6 Lausuntopalaute

Esityksestä pyydettiin lausunnot maa- ja metsätalousministeriöltä, oikeusministeriöltä, sisäministeriön pelastusosastolta, rajavartiolaitos-osastolta ja kansallisen turvallisuuden yksiköltä, opetus- ja kulttuuriministeriöltä, sosiaali- ja terveysministeriöltä, työ- ja elinkeinoministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, Kilpailu- ja kuluttajavirastolta, Oikeusrekisterikeskukselta, Poliisihallitukselta, suojelupoliisilta, keskusrikospoliisilta, tietosuojavaltuutetun toimistolta, Tullilta, Turvallisuus- ja kemikaalivirastolta, Finnish Hot Rod Association FHRA ry:ltä, Kaupan liitto ry:ltä, Kemianteollisuus ry:ltä, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK:lta, Palvelualojen ammattiliitolta PAM ry:ltä, Suomen Apteekkariliitolta ja Suomen ilmailuliitto ry:ltä.

Lausuntoja saatiin 16 kappaletta. Esitykseen on tehty tarkistuksia lausuntopalautteen perusteella. Useissa lausunnoissa kuitenkin todettiin, ettei esitykseen ole huomautettavaa.

Oikeusministeriö kiinnitti huomiota henkilötietojen käsittelyn oikeusperustaan ja sääntelyliikkumavaran käyttöön. Se katsoi, että siltä osin kuin esitysluonnoksen lakiehdotuksissa on kyse lähtöaineasetuksen täydentämisen lisäksi henkilötietojen käsittelyä koskevista erityissäännöksistä, säännösten olisi oltava EU:n yleisen tietosuojasetuksen salliman kansallisen sääntelyliikkumavaran mukaisia. Oikeusministeriö kiinnitti huomiota myös terveystietojen ja muiden arkaluonteisten tietojen osalta sääntelyn selkeyteen ja tarkkarajaisuuteen. Lisäksi oikeusministeriö kiinnitti huomiota lähtöaineasetusta täydentävän lain ja henkilötietojenkäsittelystä poliisitoimessa annetun lain väliseen suhteeseen. Lisäksi oikeusministeriö katsoi, että tiedonsaanti-säännöksiä olisi tarkennettava. Esitystä on muutettu ja täsmennetty näiltä osin.

Oikeusministeriö sekä Turvallisuus- ja kemikaalivirasto kiinnittivät huomiota siihen, että lakiluonnokseen tulisi lisätä erilliset säännökset valvontaviranomaisten toimivaltuuksista. Esitykseen on tehty tämä lisäys.

Oikeusrekisterikeskus esitti tarkennuksia esitykseen koskien oikeushenkilön taustan tarkistamista lupamenettelyssä. Esityksen perusteluja tarkennettiin tältä osin.

Keskusrikospoliisi kiinnitti huomiota siihen, että voimassa oleva lainsäädäntö ei mahdollista rikosrekisteritietojen käyttöä rikosten ennalta ehkäisemiseksi ja paljastamiseksi ja esitti, että kyseinen muutos tehtäisiin esityksessä ehdotettujen muutosten yhteydessä. Koska kyse ei ole lähtöaineasetuksen edellyttämästä muutoksesta, esityksen sisältöä ei ole tältä osin muutettu.

Kaupan Liitto toi esille ehdotuksen vaikutukset yrityksille. Se kiinnitti huomiota myös siihen seikkaan, että yli 15 paino-% rikkihapon lisääminen rajoitettujen aineiden listaan lähtöaineasetuksen liitteessä I hankaloittaa huomattavasti akkukemikaalina yleisen rikkihapon myyntiä tavalliselle kansalaiselle. Kaupan Liitto esitti, että tiettyjen tarvikeakkujen myynti asiakkaille olisi jatkossakin mahdollista ilman asiakkaan hakemaa lupaa rikkihapolle. Lähtöaineasetus kuitenkin edellyttää, että tavallisen kansalaisen tulee hakea lähtöainelupa, jos hän on hankkimassa jotain lähtöaineasetuksen liitteessä I mainittua ainetta tietyn pitoisena ja jos hän ei tarvitse ainetta ammatti-, elinkeino- tai liiketoiminnassa. Tämän johdosta esityksen sisältöön ei tältä osin tehty muutoksia.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä

1 §. Soveltamisala. Pykälään ehdotetaan otettavaksi lain soveltamisalaa koskeva säännös. Siitä ilmenee, että laki sisältää täydentävät säännökset lähtöaineasetuksen soveltamisesta Suomessa.

2 §. Toimivaltainen viranomainen. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin toimivaltaisesta viranomaisesta. Lähtöaineasetuksen 5 artiklan 3 kohdan mukaan lupia lähtöaineiden tuontiin, hankintaan, hallussapitoon ja käyttöön voi myöntää vain jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen. Lähtöaineasetuksen artikla 6 sisältää tarkemmat säännökset luvista. Toimivaltaiseksi viranomaiseksi esitetään Poliisihallitusta. Poliisihallitus toimii jo tällä hetkellä vastaavana viranomaisena vuoden 2013 asetuksen nojalla annetun lain räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä perusteella.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että myös Tulli olisi toimivaltainen viranomainen lähtöaineasetuksen 5 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun tuonnin osalta. Tulli ei kuitenkaan myöntäisi lupia räjähteiden lähtöaineiden tuontiin, hankintaan, hallussapitoon ja käyttöön vaan sillä olisi ainoastaan oikeus tarkistaa, että maahantuotavalle aineelle on hankittu asianmukainen lupa. Lähtöaineasetuksen mukaan lupa toimivaltaiselle viranomaiselle olisi esitettävä vain pyydettyä. Vastaava menettely on voimassa jo tällä hetkellä.

3 §. Kansallinen yhteyspiste. Lähtöaineasetuksen 9 artiklan 3 kohdan mukaan kunkin jäsenvaltion on perustettava yksi tai useampi kansallinen yhteyspiste. Yhteyspisteelle on ilmoitettava lähtöaineasetuksen liitteissä I ja II tarkoitettuja aineita koskevista epäilyttävistä liiketoimista. Saman artiklan 1 kohdassa on mainittu tilanteita, joita voidaan pitää epäilyttävinä liiketoimina.

Lisäksi yhteyspisteelle on ilmoitettava myös lähtöaineasetuksen liitteissä I ja II luetteloitujen aineiden huomattavista katoamisista ja varkauksista 24 tunnin kuluessa katoamisen tai varkauksen havaitsemisesta. Ilmoitusvelvollisuus koskee niin yksityis- kuin ammattikäyttöä.

Yhteyspisteeksi esitetään keskusrikospoliisia, joka toimii sellaisena jo tällä hetkellä.

4 §. Lähtöainelupa. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettuja räjähteiden lähtöaineita voidaan tuoda, hankkia, pitää hallussa tai käyttää vain, jos siihen on saatu Poliisihallitukselta lupa. Lupaa edellytetään myös verkon kautta tapahtuvissa hankinnoissa.

Liitteen mukaisesti seuraaville aineille on oltava lupa:

- typpihappo (CAS RN 7697-37-2) yli 3 paino-% mutta korkeintaan 10 paino-%
- vetyperoksidi (CAS RN 7722-84-1) yli 12 paino-% mutta korkeintaan 35 paino-%
- rikkihappo (CAS RN 7664-93.9) yli 15 paino-% mutta korkeintaan 40 paino-% sekä
- nitrometaani (CAS RN 75-52-5) yli 16 paino-% mutta korkeintaan 100 paino-%

Velvollisuus luvan hankkimiseen on tavallisella kansalaisella, jolla lähtöaineasetuksen mukaan tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka toimii tarkoituksessa, joka ei ole yhteydessä henkilön tavanomaiseen elinkeino-, liike- tai ammattitoimintaan. Vaikka henkilö tarvitsisi tiettyä lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettua räjähteiden lähtöainetta elinkeino-, liike- tai ammattitoimintaansa, mutta hän on hankkimassa jotain toista lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettua räjähteiden lähtöainetta, hänellä tulee olla lupa tuon toisen aineen hankkimiselle.

Lupaviranomaisen tehtävänä on ennen muuta arvioida luvanhakijaa ja hänen soveltuvuutta hankkia kyseisiä aineita. Tehtävänä olisi henkilön taustojen tarkistaminen, mikä voi edellyttää pääsemistä tiettyihin poliisin pitämiin rekistereihin, kuten poliisiasiantietojärjestelmään tai asetietojärjestelmään tai tietojen saantiin niistä. Tehtävän voidaan siten jatkossakin katsoa soveltuvan parhaiten poliisille.

Pykälän 2 momentin mukaan lupa voitaisiin antaa enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Yksi lupa koskisi aina yhtä ainetta. Poliisihallitus harkitsisi luvan kestoajan. Luvasta perittäisiin maksu. Maksusta säädettäisiin sisäministeriön asetuksessa poliisin suoritteiden maksullisuudesta.

Pykälän 3 momentin mukaan lupahakemuksen voisi Poliisihallituksen lisäksi jättää myös poliisilaitokselle, josta se toimitettaisiin edelleen Poliisihallitukseen. Lupapäätös toimitettaisiin postitse hakijan ilmoittamaan osoitteeseen.

Pykälän 4 momentin mukaan lupaa ei kuitenkaan tarvita, jos lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettuja räjähteiden lähtöaineita tarvittaisiin ammatti-, liike- tai elinkeinotoiminnassa. Maanviljelijät lukeutuvat asetuksen tarkoitamiin ammattikäyttäjiin. Lähtöaineasetus edellyttää, että tällöin luonnollinen henkilö tai oikeushenkilön edustaja esittää riittävän selvityksen siitä, että tarvitsee ainetta ammatti-, liike- tai elinkeinotoiminnassaan. Jos talouden toimija ei tunne lähtöaineen ostajan ammatti-, liike- tai elinkeinotoimintaa, hän voi tarvittaessa kysyä aineen maahantuojalta tai valmistajalta, onko lähtöaineelle esitetty käyttötarkoitus järkevä ja uskottava ja näin saada varmuutta siihen, että lähtöainetta käytetään lailliseen tarkoitukseen. Sen sijaan vaikeampaa voi olla selvittää, onko lähtöaineen käyttötarkoitus kytkennässä ammatinharjoittamiseen. Tämä jää pitkälle lähtöaineen luovuttajan harkinnan varaan.

5 §. Lähtöaineluvan myöntämisen edellytykset. Kenelläkään ei olisi ehdotonta oikeutta lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettujen räjähteiden lähtöaineita koskevan luvan saamiseen. Luvan antamiseen sisältyisi aina Poliisihallituksen harkintaa. Tämän osalta tilanne pysyisi ennallaan.

Lähtöaineluvan voisi saada 18 vuotta täyttänyt henkilö. Tämän lisäksi luvan saamisen ehtoina olisivat, että henkilö esittää aineelle laillisen käyttötarkoituksen ja että häntä voidaan terveydentilansa ja käyttäytymisensä perusteella pitää sopivana pitämään hallussaan ja käyttämään kyseistä ainetta. Poliisihallitus voisi arvioida luvanhakijan sopivuutta muun muassa poliisin henkilörekistereihin tallennettujen tietojen perusteella poliisin henkilötietolain 14 §:ssä säädettyin edellytyksin.

Oikeushenkilön olleessa luvanhakija Poliisihallituksen olisi otettava huomioon oikeushenkilön tausta tai kenen tahansa sellaisen henkilön tausta, joka toimii joko yksin tai osana oikeushenkilön elintä ja jonka johtava asema oikeushenkilössä perustuu toimivaltaan edustaa oikeushenkilö, valtuuksiin tehdä päätöksiä oikeushenkilön puolesta tai valtuuksiin käyttää määräysvaltaa oikeushenkilössä. Käytännössä Poliisihallitus tarkistaisi oikeushenkilön hallintoelimissä vaikuttavien henkilöiden taustat tai niiden henkilöiden tausta, jotka käyttävät oikeushenkilössä puhevaltaa tai vastaavat toiminnasta muutoin taikka käsittelevät lähtöainetta, johon lupaa ollaan hakemassa.

Aineen laillinen käyttötarkoitus vaihtelee aineittain.

Pykälän 2 momentin mukaan Poliisihallituksella on tarvittaessa oikeus saada hakijasta lääketieteellinen arvio, kun saatujen tietojen tai haastattelun perusteella on syytä epäillä luvanhakijan henkilökohtaista sopivuutta aineen hallussapitoon. Lääketieteellistä arviota voidaan pyytää ainoastaan, jos se katsotaan tarpeelliseksi sen jälkeen, kun henkilöstä saatuja muita tietoja on arvioitu ja henkilö on haastateltu. Kyse on siis viimesijaisesta keinosta, jolla halutaan saada varmistus siitä, että henkilö on sovelias pitämään hallussa tiettyä ainetta. Lääketieteellinen arvio sisältäisi lääkärin ammattihenkilönä tekemän arvion siitä, onko luvanhaltijalla sellainen sairaus tai mielenterveyden ongelma, että häntä olisi pidettävä sopimattomana pitämään hallussa lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettuja räjähteiden lähtöaineita. Poliisi ei tarvitsisi henkilöstä lääketieteellistä diagnoosia, ainoastaan edellä mainitun arvion. Arvion tulisi kuitenkin olla sisällöltään sellainen, että Poliisihallitus voi muun muassa sen perusteella tehdä päätöksensä siitä, onko henkilöä pidettävä henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan sopivana pitämään hallussaan ja käyttämään räjähteiden lähtöainetta. Lääketieteellistä arviota ei pyydetä säännönmukaisesti, vaan ainoastaan silloin, kun saatujen tietojen tai luvanhakijan haastattelun perusteella olisi syytä epäillä luvanhakijan henkilökohtaista sopivuutta aineen hallussapitoon.

Luvanhakijan suostumus mahdollisen lääketieteellisen arvioinnin tekemiseen pyydetäisiin säännönmukaisesti lupahakemuksen jättämisen yhteydessä. Luvanhakija voisi halutessaan kieltää terveystietojensa siirtämisen poliisille. Terveystietojen käsittelyn oikeusperuste ei kuitenkaan olisi suostumus, vaan tietojen käsittely olisi yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaisesti tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi ja 9 artiklan 2 kohdan g alakohdassa tarkoitettulla tavalla tarpeen tärkeää yleistä etua koskevasta syystä. Koska terveystietojen käsittely olisi välttämätöntä luvanhakijan sopivuuden arvioimiseksi, suostumuksen antamatta jättämisestä seuraisi, että lupaa ei myönnettäisi. Vastaavanlaista menettelyä noudatetaan jo tällä hetkellä.

Pykälän 3 momentin mukaan harkitessaan lähtöaineluvan myöntämistä Poliisihallituksen on huomioitava erityisesti lähtöaineasetuksen 6 artiklan 1 kohdassa mainitut seikat. Lähtöaineluvan hakijan on osoitettava tarve saada kyseistä lähtöaineita ja aiotun käyttötarkoituksen laillisuus. Nämä voidaan osoittaa eri tavoin riippuen käyttötarkoituksesta. Poliisihallitus voi pyytää lisäselvitystä ennen lupahakemuksen hyväksymistä tai sen hylkäämistä.

Uutena velvollisuutena Poliisihallituksen tulee myös tarkistaa hakijan tausta mukaan lukien luvanhakijan tiedot missä tahansa unionin alueella annetuista aiemmista rikostuomioista. Vuoden 2013 asetus ei asettanut lupaviranomaiselle nimenomaista velvoitetta luvanhakijan taustan tarkistamiseen mutta ei tätä kieltänytkään. Vuoden 2013 asetuksen nojalla annettussa kansallisessa laissa säädettiin tarkempia edellytyksiä, joiden tuli täytyä ennen kuin luvanhakijalle voitiin myöntää lähtöainelupa. Nämä säännökset esitetään säilytettäväksi lähtöainelaisissa. Sen sijaan uutena velvollisuutena lupaviranomaisille tulee selvittää luvanhakijalle missä tahansa unionin alueella annetut aiemmat rikostuomiot. Unionin alueella annetut aiemmat rikostuomiot voidaan tarkistaa ECRIS-puitepäätöksessä säädetyin yhteistyön avulla. ECRIS-puitepäätöksen mukaan

jäsenvaltiolla on kuitenkin velvollisuus luovuttaa tietoja vain rikosasian käsittelyä varten eikä lähtöaineasetuksessa todettu henkilön taustan tarkistaminen ole rikosasia.

Kansallista EU-rikosrekisterilakia (214/2012) esitetäänkin muutettavaksi siten, että jatkossa tietoja unionin alueella annetuista aiemmista rikostuomioista voisi toimittaa Poliisihallitukselle huomioitavaksi lähtöainelupahakemusta käsiteltäessä. Suomessa Oikeusrekisterikeskus on EC-RIS-yhteistyön vastuuviranomainen ja sen kautta toteutetaan tietopyynnöt ja vastaukset muiden unionin maiden tietopyyntöihin.

Lupaviranomaisen on myös huomioitava luvanhakijan ehdottamat aineen varastointijärjestelyt, jotta voidaan varmistaa, että aine varastoidaan turvallisesti. Lisäksi on huomioitava se, jos saatavilla on saman vaikutuksen aikaansaavaa ainetta tai jos haluttu vaikutus saadaan aikaa alhaisemmalla pitoisuudella, jolloin lähtöainelupaa ei tarvita. Jos on tiedossa tällaisia aineita, lupaviranomainen ohjeistaa luvanhakijaa hankkimaan kyseistä ainetta.

Pykälän 4 momentin mukaan, jos alle 18-vuotias täyttää edellä mainitut edellytykset, hän voisi saada lähtöaineluvan huoltajansa suostumuksella. Säädös olisi tarpeellinen, jotta alle 18-vuotiaiden mahdollisuutta jatkaa esimerkiksi harrastustoimintaa ei tarpeettomasti vaikeutettaisi. Samansisältöinen pykälä on voimassa olevassa laissa.

6 §. *Lähtöaineluvan peruuttaminen.* Lähtöaineluvan peruuttamisen edellytyksiin ei esitetä muutoksia, Poliisihallitus voi peruuttaa lähtöaineluvan lähtöaineasetuksen 6 artiklan 5 kohdan mukaisesti. Edellytyksenä on, että on perusteltu syy epäillä, että luvan myöntämisedellytykset eivät enää täyty. Luvan voimassaolon edellytysten arvioinnissa voidaan käyttää poliisin henkilörekisterien tietoja poliisin henkilötietolain 14 §:n mukaisin edellytyksin. Kyse voi olla määräaikaisesta peruuttamisesta tai pysyvästä peruuttamisesta. Lähtöaineasetuksessa ei käytetä termiä määräaikainen peruuttaminen vaan luvan voimassaolon keskeyttäminen, mutta termien merkitys on sama. Koska termi määräaikainen peruttaminen on selkeämpi, esityksessä käytetään sitä.

Ehdotettu 2 momentti käsittäisi viittauksen poliisilain (872/2011) 6 luvussa tarkoitettuun poliisitutkintaan. Kun luvan peruuttamisessa olisi kyse muusta kuin poliisin tapahtuneen rikoksen johdosta suorittamasta esitutkinnasta, viittaus poliisitutkintaa koskeviin poliisilain säännöksiin olisi paikallaan.

7 §. *Kansalliset tarkastusviranomaiset.* Lähtöaineasetuksen ja tämän lain yleisestä valvonnasta vastaisi Poliisihallitus ja sen alaiset yksiköt. Alueellisesta valvonnasta huolehtisivat käytännössä paikalliset poliisilaitokset. Lähtöaineasetuksen mukaan kullakin jäsenvaltiolla tulee olla toimivaltaiset kansalliset tarkastusviranomaiset lähtöaineasetuksen 5 – 9 artikloiden asianmukaisen soveltamisen tarkastamista ja valvomista varten. Artiklassa 5 säädetään lähtöaineiden saataville asettamisesta, tuonnista, hallussapidosta ja käytöstä, artiklassa 6 lähtöaineluvista, artiklassa 7 toimitusketjulle tiedottamisesta, artiklassa 8 myynnin yhteydessä tehtävistä tarkastamisesta ja artiklassa 9 lähtöaineita koskevista epäilyttäviistä liiketoimista sekä lähtöaineiden katoamisista ja varkauksista ilmoittamisesta.

Pykälän 1 momentin mukaan poliisi toimisi kansallisena tarkastusviranomaisena lähtöainelupaan liittyvissä kysymyksissä, joista säädetään lähtöaineasetuksen 5 artiklan 1-3 kohdissa sekä 6 artiklassa. Poliisi toimisi kansallisena tarkastusviranomaisena myös kysymyksissä, jotka liittyvät lähtöaineita koskeviin epäilyttäviin liiketoimiin sekä lähtöaineiden katoamisiin ja varkauksiin liittyvissä kysymyksissä.

Pykälän 2 momentin mukaan Tulli toimisi kansallisena tarkastusviranomaisena lähtöaineasetuksen 5 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun tuonnin osalta. Kun lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettuja räjähteiden lähtöaineita tuodaan Suomeen matkustajatuontina, ei matkustajalla ole velvollisuutta esittää Poliisihallituksen myöntämää lupaa ja tuotetta tulliviranomaiselle. Mitään sanktiota ei esittämättä jättämisestä siten seuraa. Matkustajalla on näin ollen myös oikeus kulkea vihreää kaistaa pitkin ja mikäli hänellä tullitarkastuksessa havaitaan lähtöaineasetuksessa tarkoitettu tuote, jonka lupa on kunnossa, ei tätä voida katsoa tuontirajoituksen alaisen tuotteen ilmoittamatta jättämiseksi. Lähtöaineasetuksen nojalla toimivaltaisella viranomaisella on oikeus pyytää lähtöainelupa nähtäväksi ja tuojalla on oltava voimassa oleva lähtöainelupa ennen tuotteen tuontia Suomeen. Menettely vastaisi tällä hetkellä voimassa olevaa käytäntöä.

Pykälän 3 momentin mukaan Turvallisuus- ja kemikaalivirasto toimisi lähtöaineasetuksen kansallisena tarkastusviranomaisena lähtöaineasetuksen 7 ja 8 artikloissa tarkoitetuissa tilanteissa. Kyse on pääosin uudesta tehtävästä Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle.

8 §. Tarkastusviranomaisen kiellot ja määräykset. Pykälässä säädettäisiin tarkastusviranomaisen toimivaltuuksista puuttua valvonnallisin keinoin sellaiseen toimintaan, jossa ei noudateta lähtöaineasetuksen tai tämän lain säännöksiä. Tarkastusviranomaisella olisi oikeus kieltää lähtöaineasetuksen 3 artiklan 8, 10 ja 11 kohdassa tarkoitettuja tahoja jatkamasta tai toistamasta lähtöaineasetuksen tai tämän lain säännösten vastaista menettelyä tai määrätä nämä muutoin täyttämään laissa säädetyt velvoitteet.

Lähtöaineasetuksen 3 artiklan 8 kohdassa määritellään ”tavallinen kansalainen”, jolla lähtöaineasetuksessa tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka toimii tarkoituksessa, joka ei ole yhteydessä henkilön tavanomaiseen elinkeino-, liike- tai ammattitoimintaan.

Lähtöaineasetuksen 3 artiklan 10 kohdassa määritellään ”talouden toimija”, jolla tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä tai julkisyhteisöä taikka tällaisten henkilöiden tai elinten ryhmää, joka asettaa sääntelyn alaisia räjähteiden lähtöaineita saataville markkinoille joko verkossa tai sen ulkopuolella, mukaan lukien verkossa toimivilla markkinapaikoilla.

Lähtöaineasetuksen 3 artiklan 11 kohdassa määritellään ”verkossa toimiva markkinapaikka”, jolla tarkoitetaan sellaisen välittäjäpalvelun tarjoajaa, jonka avulla yhtäältä talouden toimijat ja toisaalta tavalliset kansalaiset, ammattikäyttäjät tai muut talouden toimijat voivat tehdä sääntelyn alaisia räjähteiden lähtöaineita koskevia liiketoimia siten, että ne tekevät verkkomyynti- tai -palvelusopimuksia joko kyseisen verkossa toimivan markkinapaikan verkkosivustolla tai talouden toimijan verkkosivustolla, joka käyttää kyseisen verkossa toimivan markkinapaikan tarjoamia tietojenkäsittelypalveluita.

Määräys voitaisiin antaa esimerkiksi talouden toimijalle, joka laiminlyö lähtöaineasetuksen 7 ja 8 artikloissa asetetut toimitusketjua koskevat tiedottamis- ja tarkastamisvelvoitteensa.

9 §. Pois ottaminen ja hävittäminen. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettujen räjähteiden lähtöaineiden pois ottamisesta ja hävittämisestä. Menettely pysyisi nykyisenlaisena.

Pykälän 1 momentissa esitetään säädettäväksi poliisimiehen ja Tullin oikeudesta ottaa haltuunsa ilman lähtöainelupaa tai lupaehtojen vastaisesti maahantuotavan tai hallussa pidetyn aineen.

Pykälän 2 momentissa esitetään poliisimiehelle oikeutta ottaa lähtöainelupa ja siihen liittyvät aineet haltuunsa, jos lähtöaineluvan voimassaolo on peruutettu lähtöaineasetuksen 6 artiklan 5 kohdan mukaisesti. Lähtöaineasetuksen mainitun kohdan mukaan luvan voimassaolo voidaan

keskeyttää eli peruuttaa lupa määräaikaisesti tai lupa voidaan peruuttaa pysyvästi. Pykälässä tarkoitettu lähtöaineluvan peruuttaminen kattaisi molemmat edellä mainitut tilanteet.

Pykälän 3 momentissa esitettäisiin, että poliisin haltuun ottaman omaisuuden käsittelyyn sovellettaisiin mitä poliisilain 2 luvun 14 ja 15 §:ssä säädetään. Kyseiset pykälät koskevat vaarallisten esineiden ja aineiden haltuunottoa ja haltuunotetun omaisuuden käsittelyä. Lähtöaineasetuksen soveltamisalaan kuuluvat aineet eivät itsessään ole vaarallisia. Niitä toisiin aineisiin yhdistämällä voidaan kuitenkin saada aikaan aineita, jotka voivat vaarantaa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden. Poliisilain 2 luvun 15 § sisältää myös säännökset omistajan ja haltijan kuulemisesta sekä aineen myymisestä ja hävittämisestä laadittavasta pöytäkirjasta sekä päällystöön kuuluvan poliisimiehen oikeudesta määrätä vähäarvoinen aine hävitettäväksi.

Tullin haltuun ottaman omaisuuden käsittelyyn sovellettaisiin, mitä tullilain (304/2016) 81 §:ssä säädetään.

10 §. Uhkasakko sekä teettämis- ja keskeyttämisuhka. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle oikeus tehostaa antamaansa kieltoa tai määräystä uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella tai toiminta keskeytetään. Kyseeseen voisi tulla esimerkiksi tilanne, jossa lähtöaineasetuksen 3 artiklan 10 kohdassa tarkoitettu talouden toimija on laiminlyönyt lähtöaineasetuksen 7 ja 8 artiklassa säädetty toimitusketjua koskevat tiedottamis- ja tarkastamisvelvoitteensa. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto voisi tällöin tarvittaessa asettaa 8 §:n mukaisen kiellon tai määräyksen tehosteeksi uhkasakon tai tehostaa kieltoa tai määräystä teettämis- tai keskeyttämisuhalla.

Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitettuja uhkasakkoa sekä teettämis- ja keskeyttämisuhkaa koskevassa asiassa sovellettaisiin yleislakia, toisin sanoen sitä, mitä uhkasakolaissa (1113/1990) säädetään.

11 §. Tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tarkastusviranomaisina toimivien poliisin, Tullin ja Turvallisuus- ja kemikaaliviraston tiedonsaantioikeuksista. Tiedonsaantioikeudet rajattaisiin perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaisesti vain valvontatehtävän kannalta välttämättömiin tietoihin. Momentissa tarkoitettu tiedonsaantioikeus kohdistuisi vain niihin tahoihin, joita lähtöaineasetuksen määräykset koskevat (*1-4 kohdat*) sekä muihin lakiehdotuksen mukaisiin tarkastusviranomaisiin (*5 kohta*).

Tiedonsaantioikeus kattaisi myös lähtöaineasetuksen noudattamisen valvontaa varten välttämättömät henkilötiedot. Tältä osin säännöksessä olisi kyse tietosuojasetuksen 6 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua kansallisesta lainsäädännöstä, joka voi sisältää erityisiä säännöksiä muun muassa yhteisöistä, joille ja tarkoituksista joihin henkilötietoja voidaan luovuttaa.

Pykälän 2 momentin mukaan poliisilla sekä Turvallisuus- ja kemikaalivirastolla on oikeus tehdä lähtöaineasetuksen ja tämän lain noudattamisen valvomiseksi tarvittavia tarkastuksia muualla kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa. Kotirauhan piiriin kuuluvat varsinaiset asuintilat suljettaisiin säännöksellä nimenomaisesti tarkastusoikeuden ulkopuolelle.

12 §. Henkilötietojen käsittely. Pykälän 1 momentti sisältäisi informatiivisen viittauksen poliisin henkilötietolakiin ja henkilötietojen käsittelystä Tullissa annettuun lakiin (650/2019), joita sovellettaisiin lähtöaineasetuksessa ja ehdotetussa laissa säädettyjen poliisin ja Tullin tehtävien suorittamiseksi tarpeelliseen henkilötietojen käsittelyyn.

Poliisin henkilötietolakia sovelletaan täydentävästi poliisin tehtävien suorittamiseksi tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn siltä osin kuin erityislainsäädäntöön ei sisälly mainitusta laista poikkeavia säännöksiä (ks. HaVM 39/2018 vp, s. 9). Lähtöainelupia koskevat tiedot tallennetaisiin jatkossakin nykyistä vastaavasti poliisin rekisteriin. Lähtöainelupatiedot kuuluvat poliisin henkilötietolain 11 ja 12 §:ssä tarkoitettuihin henkilötietoihin, joita poliisi käsittelee lupahallintoon liittyvien tehtävien ja yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan kuuluvien valvontatehtävien suorittamiseksi. Tietojen käsittely perustuu yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan, jonka mukaan käsittely on lainmukaista, kun se on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi.

Lähtöaineasetukseen liittyvien poliisin lakisääteisten tehtävien hoitaminen edellyttää myös tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa tarkoitettuihin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen, kuten terveystietojen käsittelyä. Tältä osin käsittely perustuu yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan g alakohtaan, jonka mukaan erityisiä henkilötietoryhmiä voidaan käsitellä, kun käsittely on tarpeen tärkeää yleistä etua koskevasta syystä unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön nojalla.

Lähtöainelupatietojen käsittelyyn poliisin tehtävissä sovellettaisiin poliisin henkilötietolain 11-15 §:ää. Erityisiin henkilötietoihin kuuluvia tietoja poliisi saa käsitellä 15 §:n 1 momentissa säädetysti ainoastaan, jos se on käsittelytarkoituksen kannalta välttämätöntä. Tietoja voitaisiin luovuttaa muille tahoille poliisin henkilötietolain 4 luvussa säädettyin edellytyksin ja ne poistettaisiin rekisteristä noudattaen mainitun lain 5 luvun säännöksiä. Yleisen tietosuoja-asetuksen 15 artiklassa tarkoitetun rekisteröidyn tietoon pääsyn toteuttaisi poliisin henkilötietolain 41 §:n mukaisesti Poliisihallitus tai tämän määräämä muu poliisin yksikkö. Rekisteröidyn oikeudet määräytyisivät yleisen tietosuoja-asetuksen ja tietosuojalain mukaan lukuun ottamatta rekisteröidylle yleisen tietosuoja-asetuksen 18 artiklan nojalla kuuluvaa oikeutta rajoittaa henkilötietojensa käsittelyä, jota ei poliisin henkilötietolain 45 §:n mukaan sovelleta mainitussa laissa tarkoitettuun henkilötietojen käsittelyyn.

Kun Tulli käsittelee henkilötietoja lähtöaineasetuksen ja tämän lakiehdotuksen mukaisissa tehtävissä, käsittelyyn sovelletaan vastaavasti henkilötietojen käsittelystä Tullissa annettua lakia. Henkilötietojen käsittelystä Turvallisuus- ja kemikaaliviraston tehtävissä ei ole annettu erityislainsäädäntöä. Sekä Tullin että Turvallisuus- ja kemikaaliviraston tehtävissä kyse on tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettua henkilötietojen käsittelystä, joka on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi.

Pykälän 2 momentti sisältäisi informatiivisen viittauksen yleiseen tietosuoja-asetukseen ja kansalliseen tietosuojalakiin, joita sovelletaan yleislakeina lähtöaineasetuksessa ja tässä lakiehdotuksessa tarkoitettuun henkilötietojen käsittelyyn.

13 §. *Uusista räjähteiden lähtöaineita koskevista rajoituksista päättäminen.* Pykälässä säädettäisiin toimivallasta, jolla valtioneuvosto voisi ensinnäkin rajoittaa sellaisen aineen tai kyseistä ainetta sisältävien seoksien tai aineiden asettamista saataville, niiden hallussapitoa ja käyttöä, jota ei ole lueteltu lähtöaineasetuksen liitteissä. Valtioneuvostolla olisi myös mahdollisuus kieltää nämä aineet kokonaan tai määrätä, että niihin sovelletaan lähtöaineasetuksen 9 artiklan mukaista epäilyttävistä liiketoimista ilmoittamista.

Toiseksi valtioneuvosto voisi rajoittaa tiukemmin lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettujen räjähteiden lähtöaineiden asettamista saataville, hallussapitoa ja käyttöä tai se voisi kieltää nämä kokonaan asettamalla niille lähtöaineasetuksen liitteessä I mainittuja raja-arvoja vastaavan tai niitä pienemmän pitoisuuden. Valtioneuvosto voisi esittää näitä tiukennuksia, jos on perusteltu syy uskoa, että lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettuja räjähteiden lähtöaineita voitaisiin

käyttää räjähteiden laittomaan valmistukseen liitteessä mainittuja pitoisuuksia alhaisimmilla pitoisuuksilla tai liitteessä mainittuja raja-arvoja vastaavilla pitoisuuksilla.

Kolmanneksi jos on perusteltu syy vahvistaa sellaisen pitoisuuden raja-arvo, jonka ylittyessä lähtöaineasetuksen liitteessä II lueteltuihin aineisiin voisi soveltaa rajoituksia, joita sovelletaan lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettuihin räjähteiden lähtöaineisiin, valtioneuvosto voisi rajoittaa kyseisen aineen asettamista saataville, hallussapitoa ja käyttöä tai kieltää ne kokonaan asettamalla sallitun enimmäispitoisuuden.

Vuoden 2013 asetuksen ja sen nojalla annetun lain mukaan ei vastaavanlaisia rajoituksia ole annettu kertaakaan. Siten pykälässä tarkoitettuja tilanteet ovat harvinaisia, mutta laissa on oltava valtuus kieltoa varten. Koska kyse ei ole sellaisenaan terveydelle tai ympäristölle vahingollisista aineista, ei tilanteiden voida myöskään katsoa olevan niin kiireellisiä, ettei valtioneuvosto pystyisi riittävän nopeassa ajassa tekemään päätöstä tiettyä aineita koskevasta rajoituksesta.

14 §. Muutoksenhaku. Pykälässä esitetään, että muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019). Vastaavan sisältöinen pykälä on voimassa olevassa laissa, joten tilanne pysyisi ennallaan. Muutoksenhaku voisi koskea esimerkiksi toimivaltaisen viranomaisen lähtöainelain 4 §:n, 6 §:n ja 7 §:n mukaan tekemiä päätöksiä.

15 §. Räjähteiden lähtöainerikkomus. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi rangaistavaksi räjähteiden lähtöainerikkomuksena lähtöaineasetuksen velvoitteiden rikkominen tai noudattamatta jättäminen. Lähtöaineasetuksen 13 artikla ei nimenomaan edellytä asetuksen vastaisten tekojen säätämistä rangaistavaksi ja rikosoikeudellisten seuraamusten käyttämistä. Lähtöaineasetuksen peruslähdekohtana on, että jäsenvaltiot kieltävät pääsyn lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettuihin räjähteiden lähtöaineisiin. Lähtöaineasetus asettaa jäsenvaltioille tiukat rajat, joiden puitteissa ne voivat sallia talouden toimijoiden oikeuden asettaa lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettuja aineita saataville tai tavallisten kansalaisten pääsyn kyseisiin aineisiin. Tässä tilanteessa niin talouden toimijoilta kuin tavallisilta kansalaisilta voidaan vaatia huolellisuusvelvoitteen noudattamista. Rangaistusuhan EU-oikeuden vastaisista teoista on oltava riittävän tehokas ja sen tulee vaikuttaa ennaltaehkäisevästi mutta sen on oltava myös oikeasuhteinen teon vakavuuteen nähden. Jotta edellä mainitut seikat ja lähtöaineasetuksen vaikuttavuudelle asetetut tavoitteet täyttyvät esityksessä ehdotetaan, että lainkohdassa tarkoitettujen laiminlyönnit olisivat rangaistavia myös törkeästä huolimattomuudesta tehtyinä. Rangaistussäännösten esitetään siten säilyvän keskeisiltä osin ennallaan.

Momentin 1 kohdassa säädettäisiin rangaistavaksi lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettujen räjähteiden lähtöaineen tuonti, hankinta hallussapito ja käyttäminen, jos henkilö ei ole saanut tähän lähtöainelupaa tai jos hän toimii lupaehtojen vastaisesti.

Momentin 2 kohdassa esitetään rangaistavaksi se, jos elinkeinonharjoittaja laiminlyö liiketoimen yhteydessä tarkistaa, että ostajalla on tarvittava lähtöainelupa aineiden hankkimiseen. Rangaistavaa on siis se, että aineita luovutetaan ostajalle ilman että tarkistetaan, onko ostajalla lähtöainelupa kyseisen aineen ostamiseen. Vaikka ostajalla olisi tarvittava lupa, elinkeinonharjoittaja voi kieltäytyä luovuttamasta ainetta lähtöaineasetuksen 9 artiklan 4 kohdan mukaisissa tilanteissa. Rangaistavaksi esitetään myös muu kuin liiketoiminnan yhteydessä tapahtuva aineiden luovuttaminen henkilölle, jolla ei ole tarvittavaa lähtöainelupaa. Kyseessä olisi esimerkiksi tilanteet, joissa aineita luovutetaan ei-kaupallisessa tarkoituksessa.

Momentin 3 kohdassa rangaistavaa olisi myös, jos lähtöaineasetuksen liitteissä I ja II tarkoitettuja aineita markkinoille asettava laiminlyö tiedottaa toimitusketjulle lähtöaineasetuksen 5 artiklan 1 ja 3 kohdan rajoituksista tai lähtöaineasetuksen 9 artiklassa säädetystä ilmoittamisvelvollisuudesta.

Momentin 4 kohdassa rangaistavaa olisi se, jos talouden toimija laiminlyö säilyttää lähtöaineasetuksen 8 artiklan 1 ja 2 kohdissa tarkoitettuja tietoja 18 kuukauden ajan liiketoimesta. Tällaisia tietoja ovat lähtöaineita ostavan henkilön henkilöllisyys ja lähtöainelupa sekä lähtöainelupaan merkitty ostetun lähtöaineen määrä. Lisäksi jos asiakas on ammattikäyttäjä tai toinen talouden toimija on liiketoimen yhteydessä vaaditut seuraava tiedot säilytettävä:

- a) todistus sen henkilön henkilöllisyydestä, jolla on valtuudet edustaa mahdollista asiakasta;
- b) mahdollisen asiakkaan elinkeino-, liike- tai ammattitoiminta sekä yrityksen nimi, osoite ja arvonlisäverotunnistenumero tai muu asiaankuuluva yrityksen rekisterinumero, jos tällainen on olemassa;
- c) mahdollisen asiakkaan asianomaisia rajoitettuja räjähteiden lähtöaineita koskeva aiottu käyttötarkoitus. Näitä tietoja ei kuitenkaan tarvitse säilyttää, jos vastaavanlainen varmistusta on jo tehty kyseessä olevan asiakkaan kohdalla kyseisen liiketoimen ajankohtaa edeltävän yhden vuoden jakson aikana ja ellei liiketoimi poikkea merkittävästi aiemmista liiketoimista:

Momentin 5 kohdassa säädettäisiin rangaistavaksi se, jos elinkeinonharjoittaja laiminlyö ilmoittaa lähtöaineasetuksen 9 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua epäilyttävästä liiketoimesta tai sen yrityksestä. Pykälässä todetaan selkeyden vuoksi, että ilmoitusvelvollisuus koskee ainoastaan elinkeinonharjoittajan oman asiakkaan tekemää liiketoimintaa tai sen yritystä. Ilmoitus tulee tehdä keskusrikospoliisille, joka toimii kansallisena yhteyspisteenä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin rangaistavaksi räjähteiden lähtöainerikkomuksena myös se, jos elinkeinonharjoittaja tahallaan laiminlyö ilmoittaa lähtöaineasetuksen liitteissä tarkoitettua hallussaan olleen räjähteiden lähtöaineen huomattavasta katoamisesta tai anastamisesta. Ilmoitus tulee tehdä 24 tunnin kuluessa katoamisen tai anastuksen havaitsemisesta. Säännös koskee elinkeinonharjoittajaa, joka on pitänyt räjähteiden lähtöainetta hallussaan. Tällä rajataan ilmoitusvelvollisuudesta pois ulkopuoliset henkilöt. Ilmoitus tulee tehdä keskusrikospoliisille. Rangaistavaksi säädettäisiin myös se, jos yksityishenkilö laiminlyö ilmoittaa lähtöaineasetuksen liitteissä tarkoitettua hallussaan olleen räjähteiden lähtöaineen huomattavasta katoamisesta tai anastamisesta 24 tunnin kuluessa katoamisen tai anastuksen havaitsemisesta. Vastaavaa säännöstä ei ole voimassa olevassa laissa. Lähtöaineasetuksen 9 artiklan 5 kohdassa käytetään käsitettä "varkaus". Koska säännöksen kannalta ei ole merkityksellistä, onko kyseessä rikoslain 28 luvun 1 §:ssä tarkoitettu varkaus vai esimerkiksi rikoslain 28 luvun 4 §:ssä tarkoitettu kavallus, on lakitekstissä päädytty käyttämään käsitettä anastus. Lähtöaineasetuksessa ei ole määritelty, mitä tarkoitetaan huomattavilla katoamisilla ja varkauksilla. Päätös siitä, mitkä katsottaisiin huomattaviksi katoamisiksi tai varkauksiksi jäisi kansallisen tulkinnan varaan. Viime kädessä Euroopan unionin tuomioistuin vastaa lähtöaineasetuksen säännösten tulkitsemisesta.

Pykälän 3 momentissa määriteltäisiin mitä räjähteiden lähtöaineella tarkoitetaan tässä pykälässä. Säännöstä esitetään selkeyden ja yksiselitteisyyden vuoksi ja vastaavanlainen pykälä on nykyisessäkin laissa. Räjähteiden lähtöaineella tarkoitettaisiin ensinnäkin lähtöaineasetuksen liitteissä mainittuja aineita sekä kyseisiä aineita sisältäviä aineita ja seoksia. Rangaistussäännös koskisi lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettuja aineita ainoastaan siltä osin kuin niiden pitoisuus olisi suurempi kuin liitteessä mainittu raja-arvo.

Toiseksi räjähteiden lähtöaineilla tarkoitettaisiin tämän lain 13 §:n nojalla annetuissa päätöksissä tarkoitettuja aineita sekä kyseisiä aineita sisältäviä aineita ja seoksia. Lain 13 §:ssä säädetään valtioneuvoston oikeudesta päättää uusista räjähteiden lähtöaineita koskevista rajoituksista. Päätöksissä tarkoitettut aineet rinnastuisivat rangaistussäännöstä sovellettaessa lähtöaineasetuksen liitteissä tarkoitettuihin aineisiin.

Rangaistussäännöstä ei sovellettaisi lähtöaineasetuksen 2 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuihin tapauksiin, kuten pyrotekniisiin tuotteisiin tai lääkkeisiin.

Lähtöaineasetuksen 15 artiklan mukaan komissio voi muuttaa lähtöaineasetuksen I liitteessä mainittuja raja-arvoja sekä liitettä II lisäämällä siihen uusia aineita. Rangaistussäännöstä sovellettaisiin myös komission muuttamiin lähtöaineasetuksen liitteisiin.

Jos henkilö valmistaa lähtöaineasetuksessa tarkoitetuista lähtöaineista edelleen räjähteitä, hänet voidaan tuomita esimerkiksi rikoslain 34 luvun 9 §:ssä tarkoitettua yleisvaarallisen rikoksen valmistelusta, 44 luvun 11 §:ssä tarkoitettua räjähdერიkuksesta tai vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain 125 §:ssä tarkoitettua räjähdessäännösten rikkomisesta. Räjähteiden lähtöainerikkomus on näihin rangaistussäännöksiin nähden valmisteluonteinen teko, joka sisältyy täytettyyn tekoon tai sen yritykseen, koska rangaistussäännökset suojaavat samaa oikeushyvää.

16 §. Voimaantulo. Lakiin ehdotetaan otettavaksi tavanomainen voimaantulosäännös. Lähtöaineasetuksen 23 artiklassa on siirtymäsäännös. Sen mukaan luvat, jotka on myönnetty pätevästi vuoden 2013 asetuksen mukaisesti pysyvät voimassa joko siihen voimassaoloajankohtaan saakka, joka kyseisille luville on alun perin ilmoitettu tai 2 päivään helmikuuta 2022 saakka, sen mukaan kumpi näistä ajankohdista on aikaisempi.

Lisäksi tavallinen kansalainen saa pitää hallussaan, tuoda ja käyttää lähtöaineasetuksen liitteessä 1 tarkoitettuja aineita, jotka on laillisesti hankkinut ennen 1 päivä helmikuuta 2021. Tämä on kuitenkin mahdollista enintään 2 päivään helmikuuta 2022 saakka.

Vuoden 2014 lähtöainelaki kumotaan tällä lailla.

7.2 Laki rikosrekisteritietojen säilyttämisestä ja luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä

1 §. Soveltamisala. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jossa todettaisiin, että laissa säädetään myös tietojen luovuttamisesta räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä (EU) 2019/1148, annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (jäljempänä *lähtöaineasetus*) 6 artiklassa tarkoitettun luvanhakijan taustan selvittämiseksi sekä tällaisia tietoja koskevan pyynnön esittämisestä. Lähtöaineasetuksen 6 artiklan 9 kohdan mukaan toimivaltaisen viranomaisen on hankittava tiedot lähtöaineluvanhakijan missä tahansa unionin alueella annetuista aiemmista rikostuomioista neuvoston puitepäätöksellä 2009/315/YOS perustetun järjestelmän kautta. Suomessa toimivaltainen lupaviranomainen on Poliisihallitus. Edellä mainitulla neuvoston puitepäätöksellä perustetun järjestelmän Suomen kansallinen keskusviranomainen on Oikeusrekisterikeskus.

Pykälän nykyinen 3 momentti siirrettäisiin 4 momentiksi ja siihen lisättäisiin viittaus myöskin uuteen 3 momenttiin.

6 §. Tietojen edelleen luovuttaminen. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi säännös siitä, että Oikeusrekisterikeskuksen tulisi sen toimittaessa tietoja kansalaisuusjäsenvaltiolle ilmoittaa, että

lähtöaineasetuksessa tarkoitettujen lähtöaineluvanhakijan taustan tarkistamista varten toimitettuja tietoja, saa luovuttaa edelleen toiselle EU:n jäsenvaltioille ainoastaan tätä tarkoitusta varten. Ehdotetulla säännöksellä varmistettaisiin osaltaan, että rikostuomioihin ja rikkomuksiin tai niihin liittyviin turvaamistoimiin liittyviä henkilötietoja käsiteltäisiin asianmukaisesti ainoastaan yleisen tietosuojasetuksen 10 artiklan mukaisin edellytyksin.

11 §. *Tietojen luovuttaminen säilytysrekisteristä.* Pykälän 2 momenttiin esitetään lisättäväksi viittaus uuteen 15 b pykälään, jolloin Oikeusrekisterikeskus saisi luovuttaa säilytysrekisteristä tietoja toisen jäsenvaltion keskusviranomaiselle lähtöaineasetuksen 6 artiklassa tarkoitettua luvanhakijan taustan selvittämiseksi. Kyse olisi tilanteesta, jossa toisen jäsenvaltion keskusviranomainen pyytää tietoja hakijan mahdollisesti saamista rikostuomioista Suomessa.

15 b §. *Pyynnön vastaaminen lähtöaineasetuksen tarkoittamissa tilanteissa.* Kyse olisi uudesta pykälästä. Pykälän 1 momentissa esitetään säädettäväksi, että kun Oikeusrekisterikeskus on saanut pyynnön toisen jäsenvaltion keskusviranomaiselta tietojen luovuttamisesta lähtöaineluvan hakijan selvittämiseksi lähtöaineasetuksen 6 §:n mukaisesti, Oikeusrekisterikeskus luovuttaisi rikosrekisterin, sakkorekisterin ja säilytysrekisterin 3 §:ssä tarkoitettuja tietoja. Tässä vaiheessa on vaikea arvioida tarkemmin kuinka paljon tällaisia tietopyyntöjä tulisi. Usea jäsenvaltio ei kuitenkaan ota käyttöön lähtöaineasetuksen mahdollistamaa lupajärjestelmää, joten kyseisistä valtioista ei siten ole odotettavissa tietopyyntöjä. Pykälän 2 momentin mukaan, jos rikosrekisterissä on säilytysrekisteriin merkittyjä tietoja, jäsenvaltiolle toimitettaisiin ainoastaan säilytysrekisteriin merkityt tiedot. Samanlaista säännöstä sovelletaan myös muissa 4 luvussa säädettyissä tilanteissa.

16 §. *Pyynnön sisältö, muoto ja kieli.* Pykälä 1 momenttiin esitetään lisättäväksi viittaus 15 b §:ään. Oikeusrekisterikeskus hyväksyisi toisen jäsenvaltion keskusviranomaisen lähettämän pyynnön lähtöaineasetuksen 6 artiklassa tarkoitettua luvanhakijan taustan selvittämiseksi, jos pyyntö sisältää puitepäätöksen liitteenä olevassa lomakkeessa tarkoitettuja tietoja.

17 §. *Vastauksen sisältö, muoto ja kieli.* Pykälä 1 momenttiin esitetään lisättäväksi viittaus 15 b §:ään. Oikeusrekisterikeskus toimittaisi vastauksessaan tiedot lähtöaineasetuksen 6 artiklassa tarkoitettua luvanhakijasta puitepäätöksen liitteenä olevan lomakkeen mukaisesti.

18 §. *Määräajat.* Pykälän I momenttiin esitetään lisättäväksi viittaus uuteen 15 b §:ään. Lähtöaineasetuksen 6 artiklan 9 kohdan mukaan keskusviranomaisen on vastattava tietopyyntöihin kymmenen työpäivän kuluessa pyynnön vastaanottamisesta. Vaikka asia on selvästi säädetty lähtöaineasetuksessa, saman säännöksen lisääminen kansalliseen lakiin selventää asiantilaa.

20 b §. *Pyynnön esittäminen lähtöaineasetuksen tarkoittamissa tilanteissa.* Kyse on uudesta pykälästä. Pykälän mukaan Oikeusrekisterikeskus esittäisi toisen jäsenvaltion keskusviranomaiselle rekisteritietojen ja niihin liittyvien tietojen luovuttamista koskevan pyynnön, kun tarkoitus on saada tietoja lähtöaineluvan hakijan taustasta. Tarkoitus on selvittää, onko hakijalle annettu rikostuomioita unionin alueella. Oikeusrekisterikeskus pyytäisi tietoja sen jälkeen, kun on saanut Poliisihallitukselta tätä koskevan pyynnön.

21 §. *Pyynnön sisältö, muoto ja kieli.* Pykälän 1 momenttiin esitetään lisättäväksi viittaus 20 b §:ään. Oikeusrekisterikeskus esittäisi pyyntönsä toisen jäsenvaltion keskusviranomaiselle lähtöaineasetuksen 6 artiklassa tarkoitettua luvanhakijan taustan selvittämiseksi puitepäätöksen liitteenä olevan lomakkeen mukaisesti.

22 §. *Tietojen käyttöä koskevat rajoitukset.* Pykälään esitetään lisättäväksi uusi 4 momentti, jossa säädettäisiin 20 b §:n nojalla toiselta jäsenvaltiolta saatujen tietojen käyttöä koskevasta

rajoituksesta. Tietoja saisi käyttää vain lähtöaineasetuksen 6 artiklassa tarkoitettun luvan hakijan taustan tarkistamista varten sen mukaisesti, kun tiedot toimittanut jäsenvaltio on ilmoittanut. Lähtöaineasetuksessa ei tällaisesta rajoituksesta säädetä mutta rajoituksen ottaminen kansalliseen lakiin on perusteltu, koska tiedot toimittanut jäsenvaltio voi asettaa tietojen käytölle rajoituksia. Vastaavanlainen rajoitussäännös on laissa myös 19 §:n 1 momentin, 20 ja 20 a §:n mukaisen pyynnön perusteella saatujen tietojen osalta.

7.3 Rikosrekisterilaki

4 a §. Pykälän 1 momenttiin esitetään lisättäväksi uusi 7 kohta, joka mahdollistaisi rikosrekisterin tietojen luovuttamisen Suomen viranomaiselle lähtöaineasetuksen 6 artiklassa tarkoitettun luvan hakijasta. Suomessa kyseinen viranomainen olisi Poliisihallitus. Lähtöaineasetus edellyttää, että lähtöaineluvanhakijan tausta tarkistetaan, mukaan lukien hänelle missä tahansa unionin jäsenvaltiossa annetut rikostuomiot. Jos lähtöaineluvanhakija on oikeushenkilö, rikosrekisteritiedot luovutettaisiin oikeushenkilön hallintoelimissä vaikuttavista henkilöistä tai niistä henkilöistä, jotka käyttävät oikeushenkilössä puhevaltaa tai vastaavat toiminnasta muutoin taikka käsittelevät lähtöainetta, johon lupaa olla hakemassa.

5 §. Pykälän 1 momenttiin esitetään lisättäväksi viittaus EU-rikosrekisterilain 20 b §:ään.

8 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat voimaan 1.2.2021.

9 Toimeenpano ja seuranta

Lähtöaineasetuksen 21 artiklan mukaan komissio arvioi asetusta viimeistään 2 päivänä helmikuuta 2026 ja esittää Euroopan parlamentille, neuvostolle ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle kertomuksen tärkeimmistä havainnoista. Jäsenvaltioiden on toimitettava komissiolle tämän kertomuksen laatimiseen tarvittavat tiedot.

10 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Lähtöaineasetus on EU:n säädös, joka on kaikilta osiltaan velvoittava ja jota sovelletaan sellaisenaan kaikissa jäsenvaltioissa. Euroopan unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin lainsäädäntö on ensisijaista suhteessa kansallisiin säännöksiin oikeuskäytännössä määriteltyjen edellytysten mukaisesti (PeVL 20/2017 vp, s. 6 ja PeVL 51/2014 vp, s. 2/II). EU-tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kansallista sääntelyä ei saa antaa asetuksen soveltamisalalla, ellei asetus nimenomaisesti velvoita tai valtuuta täydentävään kansalliseen sääntelyyn tai muuhun päätöksentekoon (asia 34/73, Variola, tuomio 10.10.1973, asia 50/76, Amsterdam Bulb, tuomio 2.2.1977, 33 kohta). Lähtöaineasetus antaa jäsenvaltioille mahdollisuuden valita kahdesta vaihtoehdosta miten tiettyjen lähtöaineiden osalta tulee menetellä.

Ehdotettu sääntely perustuu Suomea sitoviin kansainvälisiin velvoitteisiin. Tällaisen yhteyden perustuslakivaliokunta on todennut sääntelyn hyväksyttävyyttä tukevaksi seikaksi (esimerkiksi PeVL 38/2012 vp, s. 3).

Lähtöaineasetus perustuu pitkälti voimassa olevaan vuoden 2013 asetukseen. Esityksessä ehdotetaan, että kansallisesti noudatettaisiin edelleen pitkälti nykytilaa vastaavia ratkaisuja, joista säädettäisiin lähtöaineasetusta täydentävässä lainsäädännössä, kuten tälläkin hetkellä.

Perustuslakivaliokunta on pitänyt tärkeänä, että siltä osin kuin Euroopan unionin lainsäädäntö edellyttää kansallista sääntelyä tai mahdollistaa sen, tätä kansallista liikkumavaraa käytettäessä otetaan huomioon perus- ja ihmisoikeuksista seuraavat vaatimukset (esim. PeVL 79/2018 vp, PeVL 1/2018 vp, PeVL 25/2005 vp).

Nykytilanteeseen verrattuna uutena asiana lähtöaineasetuksessa säädetään nimenomaisesti luvanvanhakijan taustan tarkistamisesta. Harkitessaan luvan myöntämistä jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen on otettava huomioon kaikki olennaiset seikat ja erityisesti lähtöaineasetuksen 6 artiklassa tarkoitetut seikat. Kenelläkään ei ole ehdotonta oikeutta luvan saamiseen vaan lupaviranomaisella on laaja harkintavalta luvan myöntämisessä. Luvan myöntäminen vaatii lähtöaineasetuksen ja sitä täydentävän kansallisen lain mukaisten luvan myöntämisen edellytysten täyttymistä. Lähtöaineluvan hakeminen on vapaaehtoista ja lupahakemusta täyttäänsä henkilö antaa myös luvan siihen, että hänen taustansa tarkistetaan lähtöaineasetuksen mukaisesti. Lähtöainelupatiedot tallennetaan jo nyt poliisin henkilörekisteriin.

Uutena asiana Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle esitetään lähtöaineasetuksen noudattamisen valvontaa varten oikeutta saada tietoja lähtöaineluvanhaltijalta, toiselta tarkastusviranomaiselta sekä lähtöaineasetuksen 3 artiklan 9, 10 ja 11 kohdissa tarkoitetuilta tahoilta.

Edelleen nykytilaan verrattuna uutena asiana lähtöaineasetus edellyttää, että talouden toimijat säilyttävät lähtöaineasetuksen 8 artiklan mukaisesti myynnin yhteydessä tarkistamat tiedot 18 kuukauden ajan liiketoimen päivämäärästä. Tänä aikana kyseisten tietojen on oltava saatavilla tarkastusta varten kansallisten tarkastusviranomaisten tai lainvalvontaviranomaisten pyynnöstä. Säilytettävät tiedot sisältävät myös henkilötietoja.

Esitetyillä muutoksilla on merkitystä yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. EU:n perusoikeuskirjan määräykset tulee ottaa huomioon laadittaessa EU-säädöksen täytäntöönpanon edellyttämää kansallista sääntelyä. Yksityiselämän ja henkilötietojen suoja on turvattu EU:n oikeudessa erityisesti perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklassa. Perusoikeuskirjan 7 artiklan mukaan jokaisella on oikeus siihen, että hänen yksityis- ja perhe-elämänsä, kotiaan sekä viestejään kunnioitetaan. Perusoikeuskirjan 8 artiklan 1 kohdassa turvataan jokaisen oikeus henkilötietojensa suojaan. Saman artiklan 2 kohdan mukaan tällaisten tietojen käsittely on oltava asianmukaista ja sen on tapahduttava tiettyä tarkoitusta varten ja asianomaisen henkilön suostumuksella tai muun laissa säädetyn oikeuttavan perusteen nojalla. Jokaisella on oikeus tutustua niihin tietoihin, joita hänestä on kerätty, ja saada ne oikaistuksi.

Perustuslain 10 §:ssä säädetään yksityiselämän suojasta. Pykälän ensimmäisen momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Momentin toisen lauseen lakiviruksen mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan lainsäätäjän liikkumavaraa on rajoittanut lisäksi se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy samassa momentissa turvatun yksityiselämän suojan piiriin. Lainsäätäjän tulee turvata tämä oikeus tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kannalta kokonaisuudessaan (ks. esim. PeVL 13/2016 vp, s. 3-4).

Perustuslakivaliokunta on yleisen tietosuojasetuksen soveltamisalalla tarkistanut kantaansa henkilötietojen suojasta lailla säätämisen vaatimuksen osalta. Tietosuojasetuksen sääntely henkilötietojen suojasta on olennaisesti yksityiskohtaisempaa kuin kumotun henkilötietodirektiivin (95/46/EY) ja sen toimeenpanemiseksi annetun henkilötietolain sääntely. Perustuslakivaliokunta on pitänyt merkityksellisenä myös, että EU:n perusoikeuskirjan 7 artiklassa turvataan yksityiselämän suoja ja 8 artiklassa jokaisen oikeus henkilötietojensa suojaan. Valiokunta on painottanut, että EU:n henkilötietojen käsittelyä koskevaa lainsäädäntöä sovellettaessa on otet-

tava huomioon mainitut perusoikeuskirjan artikkelit kiinnittäen huomiota siihen, että EU:n tuomioistuimen antamat tuomiot määrittävät näiltä osin yksityiselämän ja henkilötietojen suojan keskeistä sisältöä (PeVL 14/2018, s. 3-4).

Perustuslakivaliokunnan näkemyksen mukaan henkilötietojen suoja tulee jatkossa turvata ensisijaisesti yleisen tietosuoja-asetuksen ja kansallisen yleislainsäädännön nojalla. Valiokunnan mielestä on kuitenkin selvää, että erityislainsäädännön tarpeellisuutta on arvioitava myös tietosuoja-asetuksen edellyttämän riskiperustaisen lähestymistavan mukaisesti kiinnittämällä huomiota tietojen käsittelyn aiheuttamiin uhkiin ja riskeihin. Mitä korkeampi riski käsittelystä aiheutuu luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille, sitä perustellumpaa on yksityiskohtaisempi sääntely. Tällä seikalla on erityistä merkitystä arkaluonteisten tietojen käsittelyn kohdalla. Arkaluonteisten tietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä on perustuslakivaliokunnan näkemyksen mukaan tietosuoja-asetuksen mahdollistamissa puitteissa tietosuojauudistuksen jälkeekin syytä arvioida myös aiemman sääntelyn lakitasoisuutta koskevan käytännön pohjalta. Arkaluonteisten tietojen käsittely on syytä rajata täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään. (Ks. esim. PeVL 51/2018 vp, s. 3-4, PeVL 3/2017 vp, s. 5 ja ja PeVL 14/2018 vp, s. 4-6). Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt myös erityistä huomiota sääntelytarpeeseen silloin, kun henkilötietoja käsittelee viranomainen (PeVL 14/2018, s. 4-5).

Perustuslakivaliokunta on myös painottanut, että yksityiselämän ja henkilötietojen suoja tulee suhteuttaa toisiin perus- ja ihmisoikeuksiin sekä muihin painaviin yhteiskunnallisiin intresseihin, kuten yleiseen turvallisuuteen liittyviin intresseihin, jotka voivat ääritapauksessa palautua henkilökohtaisen turvallisuuden perusoikeuteen (PeVL 5/1999 vp, s. 2/II). Lainsäätäjän tulee turvata yksityiselämän ja henkilötietojen suoja tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa. Valiokunta on katsonut, että yksityiselämän ja henkilötietojen suojalla ei ole etusijaa muihin perusoikeuksiin nähden. Arvioinnissa on kyse kahden tai useamman perusoikeussäännöksen yhteensovittamisesta ja punninnasta (ks. esim. PeVL 14/2018 vp, s. 8, PeVL 26/2018, s. 4, PeVL 54/2014 vp, s. 2/II ja PeVL 10/2014 vp, s. 4/II).

Esityksessä ehdotettu henkilötietojen käsittelyä koskeva sääntely sekä poliisin ja Tullin henkilötietolakien sovellettavaksi tuleva sääntely perustuvat edellä säännöskohtaisissa perusteluissa kuvatuin tavoin yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan mukaiseen kansalliseen liikkumavaraan. Mainitun 6 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun jäsenvaltion lainsäädännön on täytettävä yleisen edun mukainen tavoite ja oltava oikeasuhteinen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden. Mikäli tietoja käsitellään muuhun kuin niiden alkuperäiseen keräämistarkoitukseen, on sääntelyä arvioitava käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatetta vasten siten kuten tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 4 kohdassa säädetään. Sääntelyn on oltava välttämätön ja oikeasuhteinen toimipide yleisen tietosuoja-asetuksen 23 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden turvaamiseksi.

Erityisten henkilötietoryhmien osalta ehdotettu henkilötietojen käsittely perustuisi yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan g alakohtaan, jonka mukaan erityisiä henkilötietoryhmiä voidaan käsitellä, kun se on tarpeen tärkeää yleistä etua koskevasta syystä unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön nojalla. Sääntelyn on myös oltava oikeasuhtaista tavoitteeseen nähden, siinä on noudatettava keskeisiltä osin oikeutta henkilötietojen suojaan ja siinä on säädettävä asianmukaisista ja erityisistä toimenpiteistä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi.

Lähtöainelupatiedot tallennetaan jo voimassaolevan lainsäädännön nojalla poliisin rekisteriin., Lähtöaineluvan saamisen ehtona olisi, että henkilöä voidaan terveydentilansa ja käyttäytymisensä perusteella pitää sopivana pitämään hallussaan ja käyttämään kyseistä ainetta. Sopivuuden arviointi edellyttää myös poliisin rekistereihin sisältyvien henkilötietojen käsittelyä, joka

on mahdollista poliisin henkilötietolain 14 §:ssä säädetyin edellytyksin. Siten esimerkiksi luonteeltaan epävarmoja rikosten ennalta estämiseen tai paljastamiseen liittyviä henkilötietoja voitaisiin käyttää lupaharkinnassa ja -valvonnassa ainoastaan tarkoin rajatuissa tilanteissa keskusrikospoliisin tapauskohtaisen arvion perusteella. Viranomaisen on kuvattava hallintolain vaatimusten mukaisesti hallintopäätöksen perusteluissa, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet tehtyyn ratkaisuun. Oikeusturvan takeena toimii lisäksi luvanhakijan mahdollisuus muutoksenhakuun. Rekisteröidyn perusoikeuksia ja etuja suojaisivat tietosuoja-asetuksessa ja tietosuoja-laissa määriteltyjen erityisten suojatoimien lisäksi muun muassa poliisin henkilötietolaissa henkilötietojen käsittelylle poliisin lakisääteisissä tehtävissä asetetut edellytykset, edellytykset henkilötietojen luovuttamiselle sekä henkilötietojen säädetyt enimmäissäilytysajat. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely on poliisin henkilötietolaissa rajoitettu perustuslakivaliokunnan käytännön mukaisesti vain välttämättömään. Rekisteröidyllä on oikeus saada pääsy poliisin lupahallinnollisissa tehtävissä käsittelemiin tietoihin yleisen tietosuoja-asetuksen ja kansallisen tietosuojalain mukaisin edellytyksin. Esityksessä ei ehdoteta muutoksia henkilötietojen käsittelyedellytyksiä ja rekisteröidyn oikeuksia koskevaan sääntelyyn.

Lähtöaineasetuksen tavoitteisiin kuuluu räjähteiden laittoman valmistuksen estämistä koskevan järjestelmän tiukentaminen ja yhdenmukaistaminen ottaen huomioon terrorismin ja muun vakavan rikollisen toiminnan aiheuttaman muuttuvan uhan yleiselle turvallisuudelle. Asetuksen tavoitteet huomioiden ehdotetun henkilötietojen käsittelyä koskevan sääntelyn arvioidaan olevan yleisen turvallisuuden takaamiseksi välttämätön ja oikeasuhtainen toimenpide

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi tarkastusviranomaisten tiedonsaantioikeudesta. Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään kiinnittänyt huomiota siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen. Viranomaisen tietojensaantioikeus on voinut liittyä jonkin tarkoituksen kannalta tarpeellisiin tietoihin, jos tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on valiokunnan mukaan pitänyt sisällyttää vaatimus tietojen välttämättömyydestä jonkin tarkoituksen kannalta (ks. esim. PeVL 15/2018 vp, PeVL 31/2017 sekä PeVL 17/2016 vp ja siinä viitatu lausunnot). Valiokunta ei toisaalta ole pitänyt hyvin väljiä ja yksilöimättömiä tietojensaantioikeuksia perustuslain kannalta mahdollisina edes silloin, kun ne on sidottu välttämättömyyskriteeriin (esim. PeVL 15/2018 vp, PeVL 71/2014 vp, PeVL 62/2010 vp, ja PeVL 59/2010 vp). Valiokunta on antanut merkitystä luovutettavien tietojen luonteelle arkaluonteisina tietoina arvioidessaan tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyn kattavuutta, täsmällisyyttä ja sisältöä (esimerkiksi PeVL 38/2016 vp).

Tarkastusviranomaisille esitetty tiedonsaantioikeus on sidottu perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla tietojen välttämättömyyteen. Tiedonsaantioikeus on rajattu tarkkarajaisesti koskemaan ainoastaan tarkastusviranomaisten välistä tiedonvaihtoa sekä tiedonsaantia niiltä tahoilta, joita lähtöaineasetuksen määräykset koskevat. Sisällöllisesti tiedonsaantioikeus on rajoitettu koskemaan ainoastaan lähtöaineasetuksen noudattamisen valvontaa varten välttämättömiä tietoja.

Talouden toimijoiden tulee järjestää lähtöaineasetuksen 8 artiklassa edellytettyjen tietojen säilyttäminen yleisen tietosuoja-asetuksen ja sitä kansallisesti täydentävän tietosuojalain säännösten mukaisesti. Säilytettävät tiedot on rajattu vain välttämättömään ja niiden tulee olla vain artiklassa mainittujen viranomaisten saatavilla 18 kuukauden ajan liiketoimien päivämäärästä.

Lähtöaineasetus ei koske tilanteita, joissa luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö tarvitsee lähtöaineasetuksessa tarkoitettuja aineita elinkeino-, liike- tai ammattitoiminnassaan.

HE 235/2020 vp

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksessä.

Ponsi

Koska räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä, asetuksen (EY) N:o 1907/2006 muuttamisesta ja asetuksen (EU) N:o 98/2013 kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2019/1148 on säännöksiä, joita ehdotetaan täydennettäväksi lailla, annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa annetaan räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä, asetuksen (EY) N:o 1907/2006 muuttamisesta ja asetuksen (EU) N:o 98/2013 kumoamisesta annettun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2019/1148, jäljempänä *lähtöaineasetus*, täydentävät säännökset.

2 §

Toimivaltainen viranomainen

Poliisihallitus on toimivaltainen viranomainen lähtöaineasetuksen 5 artiklan 3 kohdassa ja 6 artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa.

Tulli on toimivaltainen viranomainen tuonnin valvonnassa lähtöaineasetuksen 5 artiklan 3 kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa.

3 §

Kansallinen yhteyspiste

Keskusrikospoliisi on kansallinen yhteyspiste lähtöaineasetuksen 9 artiklan 3 kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa.

4 §

Lähtöainelupa

Lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettuja räjähteiden lähtöaineita voidaan tuoda, hankkia, pitää hallussa ja käyttää vain, jos Poliisihallitus on myöntänyt siihen luvan lähtöaineasetuksen 6 artiklan mukaisesti.

Lupa myönnetään enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Luvan sisältö rajoitetaan haetun käyttötarpeen mukaisesti. Luvasta peritään maksu.

Lupahakemuksen voi jättää Poliisihallituksen lisäksi myös poliisilaitokseen.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua lupaa ei kuitenkaan tarvita, jos lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettuja räjähteiden lähtöaineita tarvitaan esitetyn selvityksen perusteella ammatti-, liiket- tai elinkeinotoiminnassa.

5 §

Lähtöaineluvan myöntämisen edellytykset

Poliisihallitus voi myöntää lähtöaineluvan sellaiselle 18 vuotta täyttäneelle henkilölle, joka esittää aineelle laillisen käyttötarkoituksen ja jota terveydentilansa ja käyttäytymisensä perusteella on pidettävä sopivana pitämään hallussaan kyseistä ainetta. Harkitessaan lähtöaineluvan myöntämistä Poliisihallituksen on huomioitava erityisesti lähtöaineasetuksen 6 artiklan 1 kohdassa mainitut seikat.

Poliisihallituksella on tarvittaessa oikeus saada hakijasta lääketieteellinen arvio, jos saatujen tietojen tai haastattelun perusteella on syytä epäillä luvanhakijan henkilökohtaista sopivuutta aineen hallussapitoon. Poliisihallituksella on oikeus salassapitovelvollisuuden estämättä saada lääketieteellisessä arvioissa luvanhakijasta sellaiset terveystiedot, jotka ovat välttämättömiä arvioitaessa hakijan sopivuutta aineen hallussapitoon.

Alle 18-vuotiaalle, joka täyttää 1 momentissa säädetty edellytykset, lähtöainelupa voidaan myöntää huoltajan suostumuksella.

6 §

Lähtöaineluvan peruuttaminen

Poliisihallitus voi peruuttaa lähtöaineluvan lähtöaineasetuksen 6 artiklan 5 kohdan mukaisesti. Lähtöaineluvan peruuttamista koskevassa asiassa voidaan tarvittaessa suorittaa poliisilain (872/2011) 6 luvussa säädetty poliisitutkinta.

7 §

Kansallinen tarkastusviranomainen

Poliisi toimii lähtöaineasetuksen 11 artiklassa tarkoitettuna kansallisena tarkastusviranomaisena mainitun asetuksen 5, 6 ja 9 artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa.

Tulli toimii lähtöaineasetuksen 11 artiklassa tarkoitettuna kansallisena tarkastusviranomaisena mainitun asetuksen 5 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun tuonnin osalta.

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto toimii lähtöaineasetuksen 11 artiklassa tarkoitettuna kansallisena tarkastusviranomaisena mainitun asetuksen 7 ja 8 artikloissa tarkoitetuissa tilanteissa.

8 §

Tarkastusviranomaisen kiellot ja määräykset

Jos lähtöaineasetuksen 3 artiklan 8 kohdassa tarkoitettu tavallinen kansalainen, 10 kohdassa tarkoitettu talouden toimija tai 11 kohdassa tarkoitettu verkossa toimiva markkinapaikka ei noudata mainitun asetuksen tai tämän lain säännöksiä, asianomainen tarkastusviranomainen voi kieltää tätä jatkamasta tai toistamasta säännösten vastaista menettelyä tai muutoin määrätä täyttämään laissa säädetyt velvoitteet.

9 §

Pois ottaminen ja hävittäminen

Poliisimiehellä ja Tullilla on tullitoimenpiteenä maahantuontia koskevien kieltojen ja rajoitusten noudattamisen valvonnan yhteydessä oikeus ottaa haltuunsa ilman lähtöaineasetuksen 5 artiklan 3 kohdassa mainittua lupaa tai lupaehtojen vastaisesti maahantuotavan tai hallussa pidetyn aineen.

Poliisimies voi ottaa luvan ja siihen liittyvät aineet haltuunsa, jos lähtöaineluvan voimassaolo on peruutettu lähtöaineasetuksen 6 artiklan 5 kohdan mukaisesti.

Poliisin 1 ja 2 momentin nojalla haltuun ottaman omaisuuden käsittelyyn sovelletaan poliisilain (872/2011) 2 luvun 14 ja 15 §:ää. Tullin 1 momentin nojalla haltuun ottaman omaisuuden käsittelyyn sovelletaan tullilain (304/2016) 81 §:ää.

10 §

Uhkasakko sekä teettämis- ja keskeyttämisuhka

Lähtöaineasetuksen 7 ja 8 artiklan noudattamisen valvontaa koskevissa tilanteissa Turvallisuus- ja kemikaalivirasto voi tehostaa tämän lain nojalla antamaansa kieltoa tai määräystä uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella tai toiminta keskeytetään.

Uhkasakosta, teettämisuhasta ja keskeyttämisuhasta säädetään uhkasakkolaissa (1113/1990).

11 §

Tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus

Tarkastusviranomaisella on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä lähtöaineasetuksen noudattamisen valvontaa varten välttämättömät tiedot:

- 1) lähtöaineluvanhaltijalta;
- 2) lähtöaineasetuksen 3 artiklan 9 kohdassa tarkoitettulta ammattikäyttäjältä;
- 3) lähtöaineasetuksen 3 artiklan 10 kohdassa tarkoitettulta talouden toimijalta;
- 4) lähtöaineasetuksen 3 artiklan 11 kohdassa tarkoitettulta verkossa toimivalta markkinapaikalta;
- 5) toiselta tarkastusviranomaiselta.

Poliisilla ja Turvallisuus- ja kemikaalivirastolla on oikeus tehdä lähtöaineasetuksen ja tämän lain noudattamisen valvomiseksi tarvittavia tarkastuksia muualla kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa.

12 §

Henkilötietojen käsittely

Lähtöaineasetuksessa ja tässä laissa poliisille ja Tullille säädettyjen tehtävien suorittamiseksi tarpeellisten henkilötietojen käsittelystä säädetään henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa (616/2019) ja henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetussa laissa (650/2019).

Lisäksi henkilötietojen käsittelystä säädetään luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus) sekä tietosuojalaissa (1050/2018).

13 §

Uusista räjähteiden lähtöaineita koskevista rajoituksista päättäminen

Lähtöaineasetuksen 14 artiklan 1—3 kohdassa säädetystä rajoituksista päättää valtioneuvosto.

14 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

15 §

Räjähteiden lähtöainerikkomus

Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta

1) hankkii, tuo, pitää hallussaan tai käyttää lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettua räjähteiden lähtöainetta ilman lähtöainelupaa tai lupaehtojen vastaisesti,

2) laiminlyö tarkastaa liiketoimen tai muun luovutuksen yhteydessä, että lähtöaineasetuksen liitteessä I tarkoitettujen räjähteiden lähtöaineen ostajalla tai muulla vastaanottajalla on lähtöainelupa tai varmistaa että ostaja tai muu vastaanottaja tarvitsee ainetta elinkeino-, liike- tai ammattitoiminnassaan,

3) laiminlyö lähtöaineasetuksen 7 artiklassa tarkoitettujen tiedottamisen toimitusketjulle,

4) laiminlyö säilyttää 7 artiklan 1 ja 2 kohdissa tarkoitettujen tietojen 18 kuukauden ajan liiketoimen tekemisestä tai

5) laiminlyö elinkeinonharjoittajana liiketoimen tai sen yrityksen yhteydessä ilmoittaa lähtöaineasetuksen 9 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua oman asiakkaansa epäilyttävästä liiketoimesta tai sen yrityksestä keskusrikospoliisille,

on tuomittava *räjähteiden lähtöainerikkomuksesta* sakkoon.

Räjähteiden lähtöainerikkomuksesta tuomitaan myös yksityishenkilö, oikeushenkilö tai elinkeinonharjoittaja, joka tahallaan laiminlyö ilmoittaa lähtöaineasetuksen liitteissä I tai II tarkoitettujen hallussaan olleiden räjähteiden lähtöaineen huomattavasta katoamisesta tai anastetuksi tulemisesta 24 tunnin kuluessa katoamisen tai anastuksen havaitsemisesta keskusrikospoliisille.

Lähtöaineasetuksen liitteissä I ja II tarkoitettuihin aineisiin rinnastetaan tätä pykälää sovellettaessa tämän lain 13 §:n nojalla annetuissa päätöksissä tarkoitettujen aineiden lisäksi ja päätöksissä tarkoitettuja aineita sisältävät aineet ja seokset. Tätä pykälää ei sovelleta lähtöaineasetuksen 2 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa.

HE 235/2020 vp

16 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
Tällä lailla kumotaan räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä annettu laki (653/2014).

2.

Laki

rikosrekisteritietojen säilyttämisestä ja luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikosrekisteritietojen säilyttämisestä ja luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain (214/2012) 1 ja 6 §, 11 §:n 2 momentti, 16 §:n 1 momentti, 17 §:n 1 momentti, 18 §:n 1 momentti ja 21 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 1 § osaksi laissa 150/2014 ja 6 §, 11 §:n 2 momentti, 16 §:n 1 momentti, 17 §:n 1 momentti ja 21 §:n 1 momentti laissa 150/2014, sekä
lisätään lakiin uusi 15 b ja 20 b § ja 22 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 150/2014, uusi 4 momentti seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään rikosrekisterin ja sakkorekisterin tietojen toimittamisesta siihen Euroopan unionin jäsenvaltioon, jonka kansalainen tuomittu on (*kansalaisuusjäsenvaltio*) sekä toisesta jäsenvaltiosta Suomeen toimitettujen Suomen kansalaista koskevien rekisteritietojen säilyttämisestä Suomessa.

Lisäksi tässä laissa säädetään 1 momentissa mainittujen tietojen luovuttamisesta pyynnön perusteella rikosasian käsittelyä varten, yksityisen henkilön itseään koskevan pyynnön täyttämiseksi tai asianomaisen henkilön suostumuksella sellaisen tehtävän hoitamista varten, johon kuuluu työskentelyä tai muuta toimimista alaikäisten parissa, sekä tällaisia tietoja koskevan pyynnön esittämisestä.

Tässä laissa säädetään myös 1 momentissa mainittujen tietojen luovuttamisesta pyynnön perusteella räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä, asetuksen (EY) N:o 1907/2006 muuttamisesta ja asetuksen (EU) N:o 98/2013 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2019/1148, jäljempänä *lähtöaineasetus*, 6 artiklassa tarkoitetun luvanhakijan taustan selvittämiseksi sekä tällaisia tietoja koskevan pyynnön esittämisestä.

Edellä 1—3 momentissa tarkoitetuista tehtävistä jäsenvaltioiden välisen rikosrekisteritietojen vaihdon järjestämisestä ja sisällöstä tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2009/315/YOS, jäljempänä *puitepäätos*, 3 artiklassa tarkoitettuna keskusviranomaisena vastaa Oikeusrekisterikeskus.

6 §

Tietojen edelleen luovuttaminen

Kun Oikeusrekisterikeskus toimittaa tietoja 5 §:n mukaisesti kansalaisuusjäsenvaltioon, sen tulee ilmoittaa, että toimitettuja tietoja saadaan luovuttaa edelleen toiselle valtiolle ainoastaan rikosasian käsittelyä varten, yksityisen henkilön itseään koskevan pyynnön täyttämiseksi, asianomaisen henkilön suostumuksella sellaisen tehtävän hoitamista varten, johon kuuluu työskentelyä tai muuta toimimista alaikäisten parissa taikka lähtöaineasetuksessa tarkoitettua lähtöaineluvanhakijan taustan tarkistamista varten.

11 §

Tietojen luovuttaminen säilytysrekisteristä

Oikeusrekisterikeskus saa luovuttaa säilytysrekisteristä tietoja toisen jäsenvaltion keskusviranomaiselle tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle 14, 15, 15 a ja 15 b §:n mukaisesti.

15 b §

Pyynnön vastaaminen lähtöaineasetuksen tarkoittamissa tilanteissa

Oikeusrekisterikeskus luovuttaa toisen jäsenvaltion rekisteritietoja pyytäneelle keskusviranomaiselle rikosrekisterin, sakkorekisterin ja säilytysrekisterin 3 §:ssä tarkoitetut tiedot lähtöaineasetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettua tarkoitusta varten.

Jos rikosrekisterissä on säilytysrekisteriin merkittyjä tietoja, pyynnön esittäneelle jäsenvaltiolle toimitetaan ainoastaan säilytysrekisteriin merkityt tiedot.

16 §

Pyynnön sisältö, muoto ja kieli

Oikeusrekisterikeskus hyväksyy toisen jäsenvaltion keskusviranomaisen lähettämän 14, 15, 15 a tai 15 b §:ssä tarkoitetun pyynnön, jos se sisältää puitepäätöksen liitteenä olevassa lomakkeessa tarkoitetut tarpeelliset tiedot. Pynnön on oltava sähköisessä muodossa taikka muussa kirjallisessa muodossa, jos sitä ei ole voitu tehdä sähköisesti.

17 §

Vastauksen sisältö, muoto ja kieli

Oikeusrekisterikeskus toimittaa vastauksessaan 14, 15, 15 a ja 15 b §:ssä tarkoitetut tiedot pyynnön esittäneen toisen jäsenvaltion keskusviranomaiselle tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle puitepäätöksen liitteenä olevan lomakkeen mukaisesti.

18 §

Määräajat

Oikeusrekisterikeskuksen on toimitettava vastauksessaan 14 ja 15 b §:ssä tarkoitetut tiedot toisen jäsenvaltion keskusviranomaiselle tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle viipymättä ja kymmenen arkipäivän kuluessa päivästä, jona pyyntö on vastaanotettu.

20 b §

Pyynnön esittäminen lähtöaineasetuksen tarkoittamissa tilanteissa

Oikeusrekisterikeskus esittää lähtöaineasetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettua tarkoitusta varten toisen jäsenvaltion keskusviranomaiselle lähtöaineluvan hakijaa koskevien rekisteritietojen luovuttamista ja niihin liittyviä tietoja koskevan pyynnön, kun Poliisihallitus on sitä pyytänyt.

21 §

Pyynnön sisältö, muoto ja kieli

Oikeusrekisterikeskus esittää 19, 20, 20 a ja 20 b §:ssä tarkoitettua pyyntönsä toisen jäsenvaltion keskusviranomaiselle puitepäätöksen liitteenä olevan lomakkeen mukaisesti.

22 §

Tietojen käyttöä koskevat rajoitukset

Toisen jäsenvaltion 20 b §:n mukaisen pyynnön perustella toimittamia rekisteritietoja ja niihin liittyviä tietoja saadaan käyttää ainoastaan lähtöaineasetuksen 6 artiklassa tarkoitettua luvan hakijan taustan tarkistamista varten sen mukaisesti, kun tiedot toimittanut jäsenvaltio on ilmoittanut.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 ____.

3.

Laki

rikosrekisterilain 4 a ja 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikosrekisterilain (770/1993) 4 a §:n 1 momentin 5 ja 6 kohta sekä 5 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 4 a §:n 1 momentin 5 ja 6 kohta laissa 1114/2018 ja 5 §:n 1 momentti laissa 149/2014, sekä
lisätään 4 a §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 1093/1999, 733/2014 ja 1114/2018, uusi 7 kohta seuraavasti:

4 a §

Sen lisäksi, mitä 4 §:ssä säädetään, rikosrekisteristä luovutetaan henkilöä koskevat tiedot Suomen viranomaiselle asiassa, joka koskee:

-
- 5) lapsen huostaanottoa tai adoptiota;
 - 6) valtionavustuslaissa (688/2001) tarkoitetun valtionapuviranomaisen myöntämää valtionavustusta tai sen takaisinperintää; tai
 - 7) räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä, asetuksen (EY) N:o 1907/2006 muuttamisesta ja asetuksen (EU) N:o 98/2013 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2019/1148 6 artiklassa tarkoitettua lupaa.
-

5 §

Tiedot rikosrekisteristä luovutetaan rikosrekisterin otteella, jossa ovat henkilöstä rekisteriin talletetut tiedot tai ilmoitus siitä, ettei henkilöstä ole merkintää rekisterissä. Oikeushenkilöstä luovutetaan vastaavan sisältöinen ote. Jos tieto päätöksestä on saatu EU-rikosrekisterilain 20, 20 a tai 20 b §:n nojalla tai mainitussa laissa tarkoitetusta säilytysrekisteristä, rikosrekisterin otteelle merkitään ne tiedot, jotka voitaisiin tallettaa rikosrekisteriin. Rikosrekisterin otteelle ei kuitenkaan merkitä rikosrekisterissä olevaa tietoa sovelletuista lainsäädännöksistä eikä tietoja, joiden merkitseminen on toisen jäsenvaltion asettaman EU-rikosrekisterilain 9 §:n 4 momentissa tarkoitetun ehdon mukaan kielletty. Rikosrekisterin otteelle merkitään tämän lain 2 §:n 5 momentissa tarkoitettu tieto vain, jos rikosrekisterin ote annetaan 4 §:n 1 momentin nojalla syyttäjälle tai esitutkintaviranomaiselle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

HE 235/2020 vp

Helsingissä 26.11.2020

Pääministeri

Sanna Marin

Sisäministeri Maria Ohisalo

2.

Laki**rikosrekisteritietojen säilyttämisestä ja luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rikosrekisteritietojen säilyttämisestä ja luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain (214/2012) 1 ja 6 §, 11 §:n 2 momentti, 16 §:n 1 momentti, 17 §:n 1 momentti, 18 §:n 1 momentti ja 21 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 1 § osaksi laissa 150/2014 ja 6 §, 11 §:n 2 momentti, 16 §:n 1 momentti, 17 §:n 1 momentti ja 21 §:n 1 momentti laissa 150/2014, sekä

lisätään lakiin uusi 15 b ja 20 b § ja 22 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 150/2014, uusi 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Soveltamisala

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään rikosrekisterin ja sakokrekisterin tietojen toimittamisesta siihen Euroopan unionin jäsenvaltioon, jonka kansalainen tuomittu on (*kansalaisuusjäsenvaltio*) sekä toisesta jäsenvaltiosta Suomeen toimitettujen Suomen kansalaista koskevien rekisteritietojen säilyttämisestä Suomessa.

Lisäksi tässä laissa säädetään 1 momentissa mainittujen tietojen luovuttamisesta pyynnön perusteella rikosasian käsittelyä varten, yksityisen henkilön itseään koskevan pyynnön täyttämiseksi tai asianomaisen henkilön suostumuksella sellaisen tehtävän hoitamista varten, johon kuuluu työskentelyä tai muuta toimimista alaikäisten parissa, sekä tällaisia tietoja koskevan pyynnön esittämisestä.

Tässä laissa säädetään rikosrekisterin ja sakokrekisterin tietojen toimittamisesta siihen Euroopan unionin jäsenvaltioon, jonka kansalainen tuomittu on (*kansalaisuusjäsenvaltio*) sekä toisesta jäsenvaltiosta Suomeen toimitettujen Suomen kansalaista koskevien rekisteritietojen säilyttämisestä Suomessa.

Lisäksi tässä laissa säädetään 1 momentissa mainittujen tietojen luovuttamisesta pyynnön perusteella rikosasian käsittelyä varten, yksityisen henkilön itseään koskevan pyynnön täyttämiseksi tai asianomaisen henkilön suostumuksella sellaisen tehtävän hoitamista varten, johon kuuluu työskentelyä tai muuta toimimista alaikäisten parissa, sekä tällaisia tietoja koskevan pyynnön esittämisestä.

*Tässä laissa säädetään myös 1 momentissa mainittujen tietojen luovuttamisesta pyynnön perusteella räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä, asetuksen (EY) N:o 1907/2006 muuttamisesta ja asetuksen (EU) N:o 98/2013 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2019 /1148, jäljempänä **lähtöaineasetus**, 6 artiklassa tarkoitetun luvanhakijan*

Voimassa oleva laki

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista tehtävistä jäsenvaltioiden välisen rikosrekisteritietojen vaihdon järjestämisestä ja sisällöstä tehdyssä neuvoston puitepäätöksessä 2009/315/YOS, jäljempänä *puitepäätös*, tarkoitettuna keskusviranomaisena vastaa Oikeusrekisterikeskus.

6 §

Tietojen edelleen luovuttaminen

Kun Oikeusrekisterikeskus toimittaa tietoja 5 §:n mukaisesti kansalaisuusjäsenvaltioon, sen tulee ilmoittaa, että toimitettuja tietoja saadaan luovuttaa edelleen toiselle valtiolle ainoastaan rikosasian käsittelyä varten, yksityisen henkilön itseään koskevan pyynnön täyttämiseksi *taikka* asianomaisen henkilön suostumuksella sellaisen tehtävän hoitamista varten, johon kuuluu työskentelyä tai muuta toimimista alaikäisten parissa.

11 §

Tietojen luovuttaminen säilytysrekisteristä

Oikeusrekisterikeskus saa luovuttaa säilytysrekisteristä tietoja toisen jäsenvaltion keskusviranomaiselle tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle 14, 15 ja 15 a §:n mukaisesti.

(uusi)

Ehdotus

taustan selvittämiseksi sekä tällaisia tietoja koskevan pyynnön esittämisestä.

Edellä 1—3 momentissa tarkoitetuista tehtävistä jäsenvaltioiden välisen rikosrekisteritietojen vaihdon järjestämisestä ja sisällöstä tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2009/315/YOS, jäljempänä *puitepäätös*, 3 artiklassa tarkoitettuna keskusviranomaisena vastaa Oikeusrekisterikeskus.

6 §

Tietojen edelleen luovuttaminen

Kun Oikeusrekisterikeskus toimittaa tietoja 5 §:n mukaisesti kansalaisuusjäsenvaltioon, sen tulee ilmoittaa, että toimitettuja tietoja saadaan luovuttaa edelleen toiselle valtiolle ainoastaan rikosasian käsittelyä varten, yksityisen henkilön itseään koskevan pyynnön täyttämiseksi, asianomaisen henkilön suostumuksella sellaisen tehtävän hoitamista varten, johon kuuluu työskentelyä tai muuta toimimista alaikäisten parissa *taikka lähtöaineasetuksessa tarkoitettun lähtöaineluvanhakijan taustan tarkistamista varten.*

11 §

Tietojen luovuttaminen säilytysrekisteristä

Oikeusrekisterikeskus saa luovuttaa säilytysrekisteristä tietoja toisen jäsenvaltion keskusviranomaiselle tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle 14, 15, 15 a ja 15 b §:n mukaisesti.

15 b §

Pyyntöön vastaaminen lähtöaineasetuksen tarkoittamissa tilanteissa

Oikeusrekisterikeskus luovuttaa toisen jäsenvaltion rekisteritietoja pyytäneelle keskusviranomaiselle rikosrekisterin, sakkorekiste-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

rin ja säilytysrekisterin 3 §:ssä tarkoitettut tiedot lähtöaineasetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettua tarkoitusta varten.

Jos rikosrekisterissä on säilytysrekisteriin merkittyjä tietoja, pyynnön esittäneelle jäsenvaltiolle toimitetaan ainoastaan säilytysrekisteriin merkityt tiedot.

16 §

16 §

Pyynnön sisältö, muoto ja kieli

Pyynnön sisältö, muoto ja kieli

Oikeusrekisterikeskus hyväksyy toisen jäsenvaltion keskusviranomaisen lähettämän 14, 15 tai 15 a §:ssä tarkoitettun pyynnön, jos se sisältää puitepäätöksen liitteenä olevassa lomakkeessa tarkoitettut, tarpeelliset tiedot. Pynnön on oltava sähköisessä muodossa taikka muussa kirjallisessa muodossa, jos sitä ei ole voitu tehdä sähköisesti.

Oikeusrekisterikeskus hyväksyy toisen jäsenvaltion keskusviranomaisen lähettämän 14, 15, 15 a tai 15 b §:ssä tarkoitettun pyynnön, jos se sisältää puitepäätöksen liitteenä olevassa lomakkeessa tarkoitettut, tarpeelliset tiedot. Pynnön on oltava sähköisessä muodossa taikka muussa kirjallisessa muodossa, jos sitä ei ole voitu tehdä sähköisesti.

17 §

17 §

Vastauksen sisältö, muoto ja kieli

Vastauksen sisältö, muoto ja kieli

Oikeusrekisterikeskus toimittaa vastauksessaan 14, 15 ja 15 a §:ssä tarkoitettut tiedot pyynnön esittäneen toisen jäsenvaltion keskusviranomaiselle tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle puitepäätöksen liitteenä olevan lomakkeen mukaisesti.

Oikeusrekisterikeskus toimittaa vastauksessaan 14, 15, 15 a ja 15 b §:ssä tarkoitettut tiedot pyynnön esittäneen toisen jäsenvaltion keskusviranomaiselle tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle puitepäätöksen liitteenä olevan lomakkeen mukaisesti.

18 §

18 §

Määräajat

Määräajat

Oikeusrekisterikeskuksen on toimitettava vastauksessaan 14 §:ssä tarkoitettut tiedot toisen jäsenvaltion keskusviranomaiselle tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle viipymättä ja kymmenen arkipäivän kuluessa päivästä, jona pyyntö on vastaanotettu.

Oikeusrekisterikeskuksen on toimitettava vastauksessaan 14 ja 15 b §:ssä tarkoitettut tiedot toisen jäsenvaltion keskusviranomaiselle tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle viipymättä ja kymmenen arkipäivän kuluessa päivästä, jona pyyntö on vastaanotettu.

(uusi)

20 b §

Pyynnön esittäminen lähtöaineasetuksen tarkoittamissa tilanteissa

Oikeusrekisterikeskus esittää lähtöaineasetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettua tarkoitusta varten toisen jäsenvaltion keskusviranomaiselle lähtöaineluvan hakijaa koskevien rekisteritietojen luovuttamista ja niihin liittyviä tietoja koskevan pyynnön, kun Poliisihallitus on sitä pyytänyt.

21 §

21 §

Pyynnön sisältö, muoto ja kieli

Pyynnön sisältö, muoto ja kieli

Oikeusrekisterikeskus esittää 19, 20 ja 20 a §:ssä tarkoitettut pyyntönsä toisen jäsenvaltion keskusviranomaiselle puitepäätöksen liitteenä olevan lomakkeen mukaisesti.

Oikeusrekisterikeskus esittää 19, 20, 20 a ja 20 b §:ssä tarkoitettut pyyntönsä toisen jäsenvaltion keskusviranomaiselle puitepäätöksen liitteenä olevan lomakkeen mukaisesti.

22 §

22 §

Tietojen käyttöä koskevat rajoitukset

Tietojen käyttöä koskevat rajoitukset

(uusi)

Toisen jäsenvaltion 20 b §:n mukaisen pyynnön perustella toimittamia rekisteritietoja ja niihin liittyviä tietoja saadaan käyttää ainoastaan lähtöaineasetuksen 6 artiklassa tarkoitettun luvan hakijan taustan tarkistamista varten sen mukaisesti, kun tiedot toimittanut jäsenvaltio on ilmoittanut.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

3.

Laki**rikosrekisterilain 4 a ja 5 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikosrekisterilain (770/1993) 4 a §:n 1 momentin 5 ja 6 kohta sekä 5 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 4 a §:n 1 momentin 5 ja 6 kohta laissa 1114/2018 ja 5 §:n 1 momentti laissa 149/2014, sekä
lisätään 4 a §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 1093/1999, 733/2014 ja 1114/2018, uusi 7 kohta seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

4 a §

Sen lisäksi, mitä 4 §:ssä säädetään, rikosrekisteristä luovutetaan henkilöä koskevat tiedot Suomen viranomaiselle asiassa, joka koskee:

- 5) lapsen huostaanottoa tai adoptiota; *tai*
 - 6) valtionavustuslaissa (688/2001) tarkoitetun valtionapuviranomaisen myöntämää valtionavustusta ja sen takaisinperintää.
- (uusi)

4 a §

Sen lisäksi, mitä 4 §:ssä säädetään, rikosrekisteristä luovutetaan henkilöä koskevat tiedot Suomen viranomaiselle asiassa, joka koskee:

- 5) lapsen huostaanottoa tai adoptiota;
- 6) valtionavustuslaissa (688/2001) tarkoitetun valtionapuviranomaisen myöntämää valtionavustusta tai sen takaisinperintää; *tai*
- 7) räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä, asetuksen (EY) N:o 1907/2006 muuttamisesta ja asetuksen (EU) N:o 98/2013 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2019/1148 6 artiklassa tarkoitettua lupaa.

5 §

Tiedot rikosrekisteristä luovutetaan rikosrekisterin otteella, jossa ovat henkilöstä rekisteriin talletetut tiedot tai ilmoitus siitä, ettei henkilöstä ole merkintää rekisterissä. Oikeushenkilöstä luovutetaan vastaavansisältöinen ote. Jos tieto päätöksestä on saatu EU-rikosrekisterilain 20 tai 20 a §:n nojalla tai mainitussa laissa tarkoitettusta säilytysrekisteristä, merkitään rikosrekisterin otteelle ne tiedot, jotka voitaisiin tallettaa rikosrekisteriin. Rikosrekisterin otteelle ei kuitenkaan merkitä rikosrekisterissä olevaa tietoa sovelletuista lain säännöksistä, eikä tietoja, joiden merkitsemisen estää toisen jäsenvaltion asettama EU-rikosrekisterilain 9 §:n 4 momentissa tarkoitettu ehto. Rikosrekisterin otteelle merkitään tämän lain 2 §:n 5 momentissa tarkoitettu tieto vain, jos

5 §

Tiedot rikosrekisteristä luovutetaan rikosrekisterin otteella, jossa ovat henkilöstä rekisteriin talletetut tiedot tai ilmoitus siitä, ettei henkilöstä ole merkintää rekisterissä. Oikeushenkilöstä luovutetaan vastaavan sisältöinen ote. Jos tieto päätöksestä on saatu EU-rikosrekisterilain 20, 20 a *tai* 20 b §:n nojalla tai mainitussa laissa tarkoitettusta säilytysrekisteristä, rikosrekisterin otteelle merkitään ne tiedot, jotka voitaisiin tallettaa rikosrekisteriin. Rikosrekisterin otteelle ei kuitenkaan merkitä rikosrekisterissä olevaa tietoa sovelletuista lain säännöksistä eikä tietoja, joiden merkitsemisen on toisen jäsenvaltion asettaman EU-rikosrekisterilain 9 §:n 4 momentissa tarkoitettun ehdon mukaan kielletty. Rikosrekisterin

HE 235/2020 vp

Voimassa oleva laki

rikosrekisterin ote annetaan 4 §:n 1 momentin nojalla syyttäjälle tai esitutkintaviranomaiselle.

Ehdotus

otteelle merkitään tämän lain 2 §:n 5 momentissa tarkoitettu tieto vain, jos rikosrekisterin ote annetaan 4 §:n 1 momentin nojalla syyttäjälle tai esitutkintaviranomaiselle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20
